

DIAGNOZA LOKALNYCH ZAGROŻEŃ SPOŁECZNYCH BUDZÓW 2013

MAŁOPOLSKIE CENTRUM PROFILAKTYKI
KRAKÓW

SPIS TREŚCI

Wstęp	4
Uwagi	4
Część I: Ogólna charakterystyka gminy Budzów	5
Położenie i dane administracyjne	5
Najważniejsze dane demograficzne	5
Lokalny rynek pracy	6
Bezrobocie w gminie	6
Zatrudnienie	6
Lokalne zasoby gminy	6
Zasoby w obszarze zdrowia i pomocy społecznej	6
Zasoby w obszarze edukacji.....	6
Zasoby pozarządowe	6
Problemy społeczne gminy Budzów	7
Problemy w obszarze pomocy społecznej.....	7
Część II: Problemy społeczne w świadomości mieszkańców gminy	10
Percepcja alkoholu i problemów alkoholowych na tle innych problemów społecznych gminy	10
Postawy wobec alkoholu dorosłych mieszkańców gminy	13
Spożycie alkoholu przez mieszkańców gminy	13
Opinie na temat alkoholu	16
Postawy wobec narkotyków dorosłych mieszkańców gminy.....	16
Postawy wobec problemów alkoholowych pracowników/właścicieli punktów sprzedaży alkoholu	18
Pracownicy punktów sprzedaży wobec alkoholu (opinie i postawy)	18
Pracownicy punktów sprzedaży wobec wyrobów tytoniowych	21
Młodzież w gminie Budzów wobec problemów związanych z paleniem papierosów i piciem alkoholu	23
Palenie papierosów.....	23
Picie alkoholu	26
Stosowanie narkotyków przez młodzież szkolną.....	29
Zjawisko przemocy w środowisku lokalnym	32
Przemoc w opiniach dorosłych mieszkańców gminy	33
Przemoc w doświadczeniach młodzieży.....	34
Młodzież a inne zagrożenia	37
Komputer i Internet w życiu młodzieży	37
Młodzież a hazard	38
Młodzież a cyberprzemoc	39

Podsumowanie	41
Diagnoza i profilaktyka zagrożeń społecznych	41
Strategiczne kierunki realizacji programu gminnego w przyszłych latach	42
Bibliografia:	44
Spis publikacji:	44
Źródła internetowe:	45

Wstęp

Raport ma na celu przedstawienie wyników badań diagnostycznych, obejmujących podstawowe problemy społeczne związane z nadużywaniem alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych w środowisku osób dorosłych oraz dzieci i młodzieży w gminie. Dodatkowo celem raportu jest zarysowanie skali zjawiska, jakim jest przemoc w środowisku lokalnym, zarówno domowym jak i szkolnym.

Szczególną wartością raportu jest fakt, że dane obiektywne pochodzące z gminnych statystyk (ośrodka pomocy społecznej) uzupełnia subiektywna ocena problemów społecznych gminy dokonana przez jej mieszkańców. Opinie mieszkańców na temat problemów gminy, a szczególnie zjawisk związanych ze spożyciem alkoholu uzyskane zostały w drodze badań ankietowych przeprowadzonych w gminie wśród trzech grup reprezentujących trzy lokalne środowiska:

- 1) dorośli mieszkańcy gminy
- 2) dzieci i młodzież szkolna z terenu gminy
- 3) sprzedawcy i właściciele punktów sprzedaży alkoholu.

Tak szeroki zakres prowadzonych badań pozwoli na kompleksową ocenę zjawisk związanych ze stosowaniem wybranych substancji psychoaktywnych i potencjalnych szkód nimi powodowanych w badanej społeczności lokalnej.

Badania prowadzone były na terenie Gminy Budzów w 2013 roku. Przedstawione dane zebrane zostały w drodze badania ankietowego.

Uwagi

1. *Wszystkie dane dotyczące Gminy Budzów umieszczone zostały w raporcie dzięki uprzejmości Koordynatora Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, na podstawie przesłanej metryczki.*
2. *Dodatkowych informacji udzielamy telefonicznie: 12 263-63-60 mail: w godzinach pracy biura tj. pon-pt od 8⁰⁰ do 16⁰⁰ lub mailowo: biuro@mcp.org.pl.*

Część I: Ogólna charakterystyka gminy Budzów

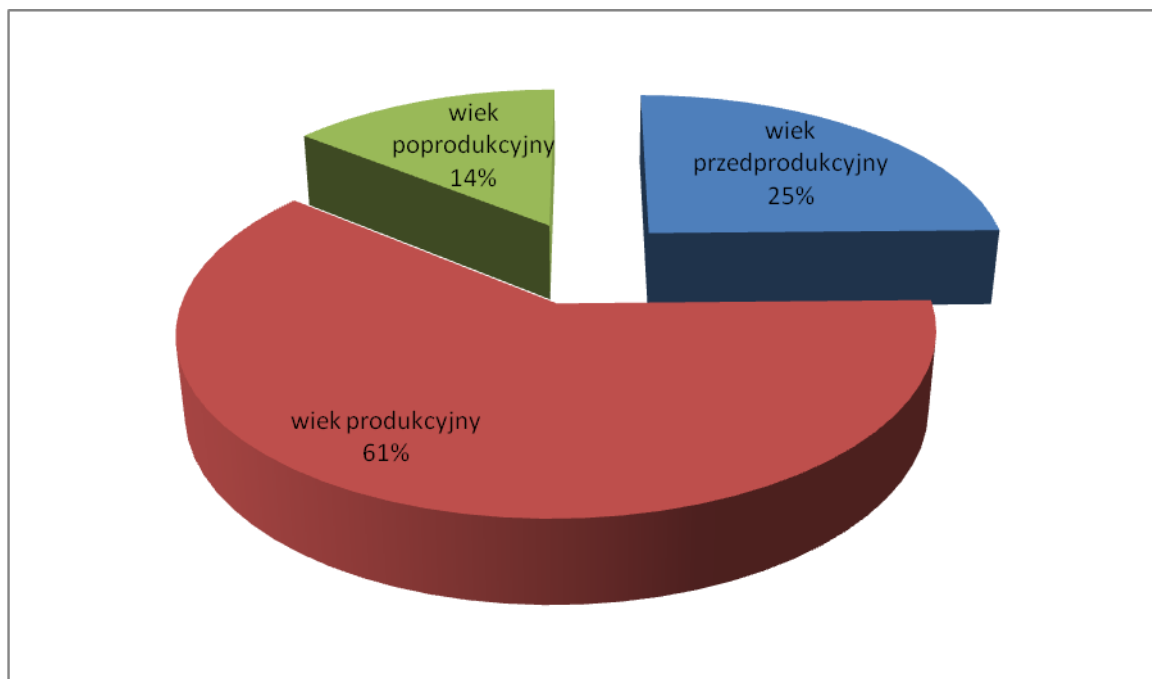
Położenie i dane administracyjne

Gmina Budzów to gmina wiejska położona w województwie małopolskim, w powiecie suskim. Siedzibą gminy jest Budzów. W skład gminy, której powierzchnia wynosi 7356 ha, wchodzi 6 sołectw: Budzów, Baczyn, Bieńkówka, Jachówka, Palcza i Zachełmna. Gmina Budzów sąsiaduje z gminami Lanckorona, Maków Podhalański, Pcim, Sułkowice, Stryszów, Tokarnia i Zembrzyce.

Najważniejsze dane demograficzne

Ludność gminy pod koniec 2012 roku wynosiła 8,7 tys. mieszkańców (GUS, stan na 31.12.2012.). Interesująca z punktu widzenia potencjalnych problemów społecznych, wydaje się być analiza ludności pod kątem struktury wieku. W 2012 roku w gminie Budzów odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym wynosił 14,2% i był niższy niż w populacji ogólnopolskiej (17,8%); ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 24,7% populacji ogólnej - i była wyższa od populacji ogólnopolskiej (18,3%). Największy udział miały osoby w wieku produkcyjnym, (mężczyźni: 15-64; kobiety 15-59), których odsetek wynosił 61,1% populacji mieszkańców gminy (63,9% w skali kraju).¹

Wykres 1: Struktura demograficzna ludności w gminie Budzów (dane w procentach)

Źródło: Dane GUS 2012

¹ www.stat.gov.pl

Lokalny rynek pracy

Bezrobocie w gminie

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Budzów na koniec 2012 roku wynosiła 409 osób. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych było 201 kobiet. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosił 7,7% (GUS, stan na 31.12.2012.). Warto jednak pamiętać także o tzw. bezrobociu ukrytym, związanym z faktem, iż część niepracujących osób z terenu gminy nie jest rejestrowana w Urzędzie Pracy.

Zatrudnienie

Na terenie gminy na koniec 2012 roku miało siedzibę 579 podmiotów gospodarczych (według rejestru REGON, stan na 31.12.2012), w tym w sektorze rolniczym – 30, przemysłowym i budowlanym - 313.²

Lokalne zasoby gminy

Zasoby w obszarze zdrowia i pomocy społecznej

Potrzeby mieszkańców w zakresie zarówno podstawowej, jak i specjalistycznej opieki medycznej zabezpieczają 4 przychodnie (GUS, stan na 31.12.2012.).

Wsparcie z zakresu pomocy społecznej świadczy funkcjonujący na terenie Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej, udzielający osobom uprawnionym różnych form pomocy w zakresie przewidzianym ustawą.

Zasoby w obszarze edukacji

W gminie funkcjonują 4 przedszkola, 7 szkół podstawowych i 1 gimnazjum (GUS, stan na 31.12.2012.). Funkcje edukacyjne w gminie pełni również Biblioteka i Ośrodek Animacji Kultury Gminy Budzów z siedzibą w Palczy wraz z pięcioma filiami.

Zasoby pozarządowe

---

² www.stat.gov.pl

W gminie funkcjonuje szereg organizacji pozarządowych, które mogą stanowić lokalne partnerstwo dla działań w obszarze rozwiązywania problemów społecznych, w tym problemów alkoholowych w gminie. Tworzenie aliansów w działaniach społecznych jest niezbędnym elementem ich efektywności, stąd warto uwzględnić potencjał tkwiący w nieformalnych systemach lokalnego wsparcia. Struktury pozarządowe działające na terenie gminy przedstawia Tabela 1.

Tabela 1: Struktury pozarządowe działające na terenie gminy

- Chrześcijańskie Stowarzyszenie "Wyobraźnia Miłosierdzia"
- Ludowy Klub Sportowy "Strzelec" w Budzowie
- Ludowy Klub Sportowy w Bieńkówce
- Ochotnicza Straż Pożarna w Baczynie
- Ochotnicza Straż Pożarna w Bieńkówce
- Ochotnicza Straż Pożarna w Budzowie
- Ochotnicza Straż Pożarna w Jachówce
- Ochotnicza Straż Pożarna w Zachełmnej
- Orkiestra Dęta "Sygnał" w Budzowie
- Stowarzyszenie Osób Prowadzących Działalność Handlową i Usługową w Gminie Budzów

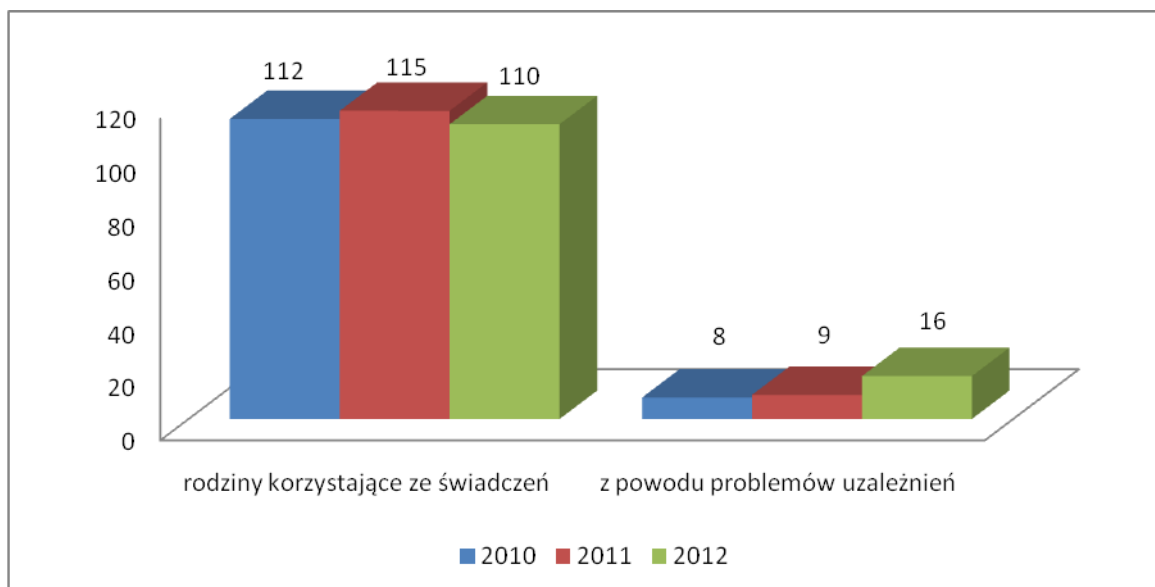
Źródło: Bazy danych NGO

Z zaprezentowanej powyżej listy co najmniej kilka organizacji pozarządowych, które w obszarze swojej działalności mają działanie na rzecz poprawy jakości życia różnych grup mieszkańców gminy, może stać się potencjalnym partnerem w rozwiązywaniu problemów alkoholowych w gminie.

Problemy społeczne gminy Budzów

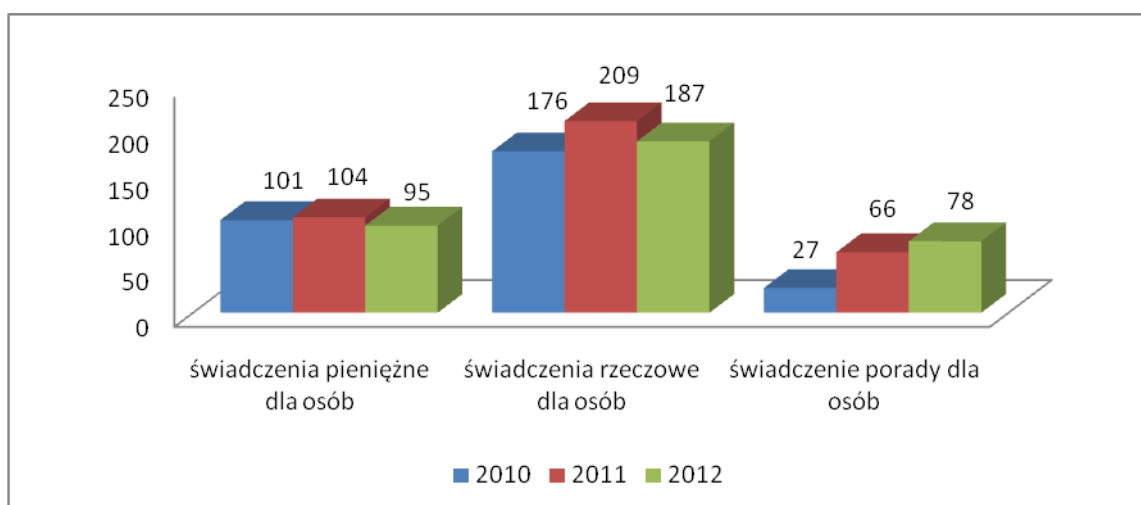
Problemy w obszarze pomocy społecznej

Od 2010 roku można zaobserwować niewielkie wahania rodzin korzystających ze świadczeń w ramach pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (2010 – 112 rodzin, 2011 – 115, 2012 – 110). Jednocześnie na przestrzeni ostatnich trzech lat wzrosła ilość rodzin wspomaganych z powodu problemów uzależnień.

Wykres 2: Ilość rodzin korzystających z pomocy GOPS w latach 2010 – 2012

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

Wśród form udzielanego wsparcia dominują świadczenia w postaci wsparcia rzeczowego. Pomoc taką w ubiegłym roku otrzymało 187 osób. Poziom wsparcia pieniężnego utrzymywał się w ostatnich trzech latach na podobnym poziomie – w 2012 roku otrzymało je 95 osób. Zdecydowanie wzrasta natomiast pomoc świadczona w postaci porad (w ubiegłym roku tą formę wsparcia otrzymało 78 osób). Jest to praca, którą należy szczególnie cenić, bowiem świadczy o zrozumieniu istoty pracy socjalnej przez pracowników ośrodka i nie sprowadzaniu pomocy jedynie do wypłacania przewidzianych ustawą świadczeń.

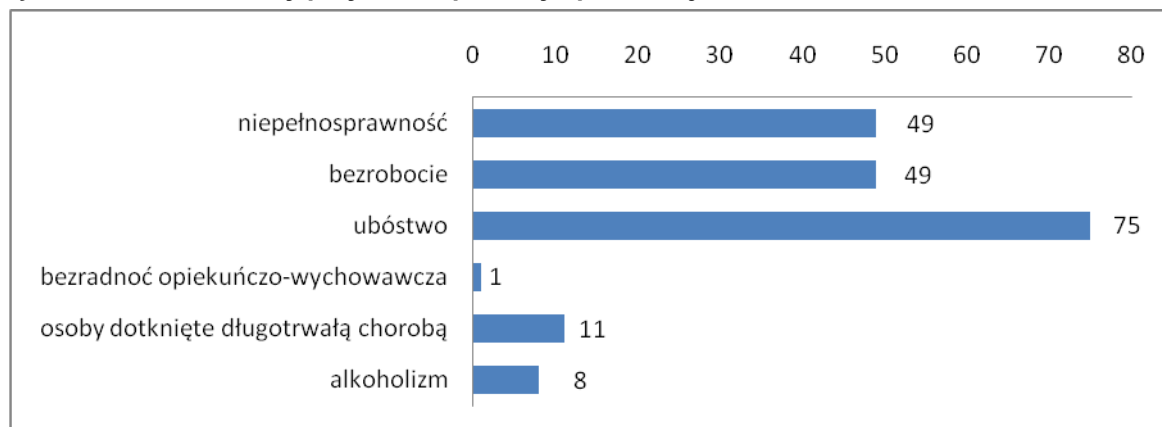
Wykres 3: Formy pomocy z GOPS w latach 2010 - 2012

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

Analiza powodów, dla których była udzielana pomoc osobom potrzebującym w gminie wskazuje, że najczęściej pretendują do udzielania pomocy społecznej problemy o charakterze materialnym, będące konsekwencją różnych trudnych wydarzeń życiowych. Strukturę udzielonej pomocy w zależności od powodu, dla którego pomoc została udzielona w 2010 roku prezentuje poniższy wykres.

Wykres 4: Powody przyznania pomocy społecznej w 2010 roku

Źródło: dane otrzymane od Koordynatora GKRPA

Największy udział w strukturze udzielanej pomocy – miała pomoc udzielana z powodu ubóstwa. Rzadziej, pomoc udzielana była z powodu niepełnosprawności i bezrobocia. Niewątpliwie są to czynniki często współwystępujące, które są powodem niemożności samodzielnego zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych, a co za tym idzie - generujące konieczność zwrócenia się o pomoc do ośrodka pomocy społecznej. Wśród współistniejących powodów, będących przyczyną udzielania pomocy, należy wymienić alkoholizm, jednak ma on nieduży udział w strukturze świadczonej pomocy.

Część II: Problemy społeczne w świadomości mieszkańców gminy

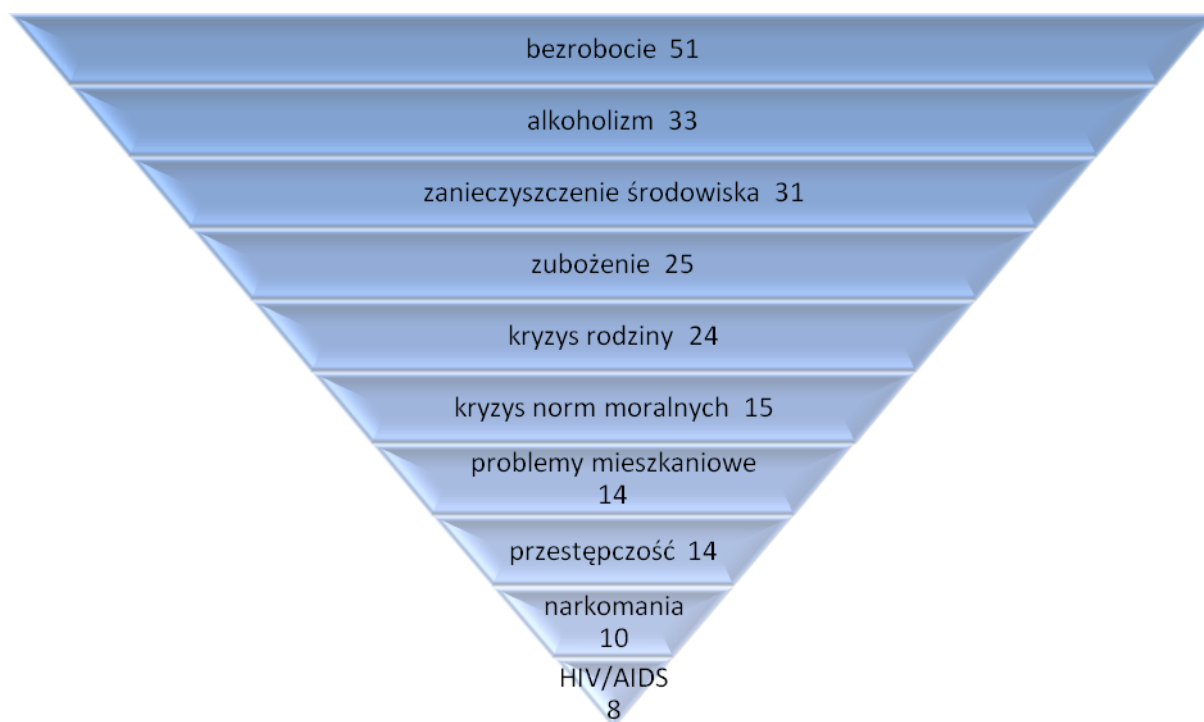
Dla określenia postaw mieszkańców gminy wobec potencjalnych problemów społecznych związanych z używaniem wybranych substancji psychoaktywnych oraz przemocą w rodzinie, w gminie Budzów przeprowadzono badania ankietowe w trzech grupach respondentów, reprezentujących:

1. **dorośli mieszkańcy gminy** – badania przeprowadzono na reprezentatywnej grupie 70 osób, w której 53% stanowiły kobiety a 47% mężczyźni,
2. **uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych z gminy** – badania zrealizowano wśród 193 uczniów,
3. **pracowników punktów sprzedaży alkoholu w gminie** (15 osób).

Percepcja alkoholu i problemów alkoholowych na tle innych problemów społecznych gminy

Mieszkańcy gminy Budzów, poproszeni o oszacowanie skali występowania różnych problemów społecznych w gminie na pierwszym miejscu usytuowali bezrobocie, uznając je za najbardziej palący problem – pociągający za sobą szereg innych konsekwencji o charakterze psychologicznym i społecznym (Diagram 1).

Diagram 1: Uszeregowanie problemów społecznych gminy przez mieszkańców wraz z ilością osób określających problem jako istotny lub bardzo istotny

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

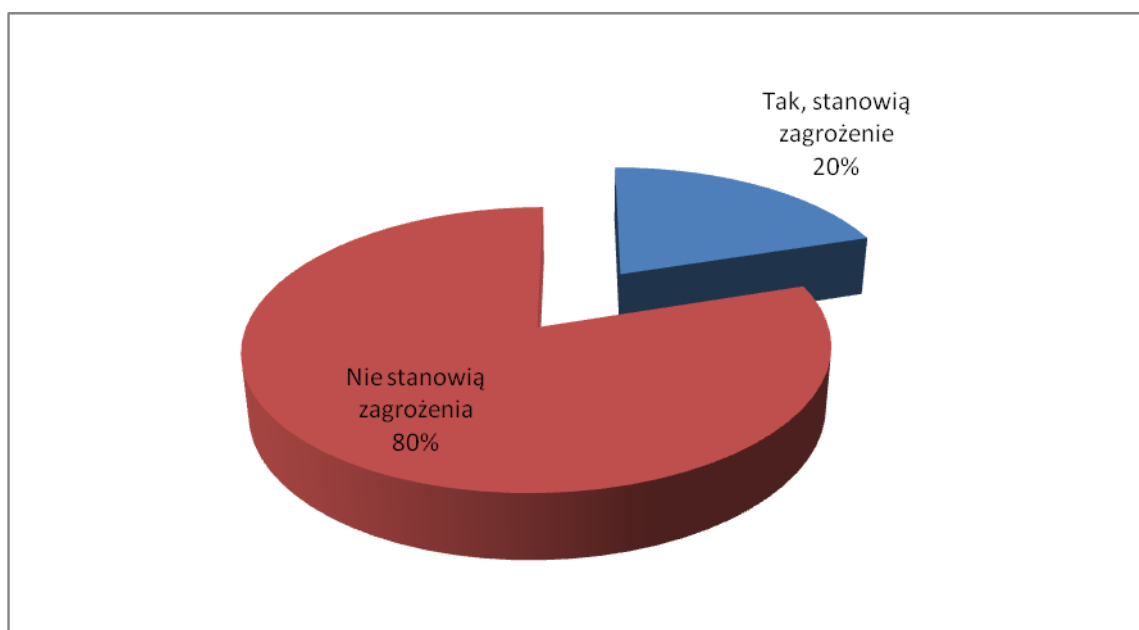
Zmiany polityczne i ustrojowe zainicjowane w Polsce po 1989 roku spowodowały gwałtowne przeobrażenia zarówno ekonomicznych jak i społecznych reguł życia codziennego. Ubocznym skutkiem wprowadzanych reform transformacyjnych był wysoki wskaźnik bezrobocia, który niestety wciąż utrzymuje się na wysokim poziomie.

Na drugiej pozycji pod względem wagi spośród problemów społecznych, mieszkańcy gminy wskazują alkoholizm, który niestety dość skutecznie wplatają się w problematykę bezrobocia.

Kolejnymi, najbardziej uciążliwymi dla mieszkańców, problemami jest zanieczyszczenie środowiska i zubożenie. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż stosunkowo niską pozycję na skali problemów gminy zajął problem narkomanii. Mieszkańcy przyznali mu na liście drugie miejsce od końca - przed problemami powodowanymi HIV i AIDS.

Triadę najbardziej palących problemów w gminie stanowią więc bezrobocie, alkoholizm i zanieczyszczenie środowiska. W ocenie 20% badanych pijący alkohol stanowią potencjalne zagrożenie bezpieczeństwa w środowisku lokalnym, neguje takie zagrożenie 80% badanych.

Wykres 5: Czy osoby pijące alkohol stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa lokalnego? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

W zakresie oceny poziomu rozpowszechnienia zjawiska picia alkoholu w środowisku lokalnym, mieszkańcy gminy skłaniają się ku stwierdzeniu, iż spożycie alkoholu jedynie nieznacznie się zmienia i mimo coraz powszechniejszej wiedzy na temat zagrożeń, jakie niesie ze sobą choroba alkoholowa, sposób używania alkoholu pozostaje ten sam.

Zdaniem 30% badanych, spożycie alkoholu zdecydowanie wzrosło na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat, przy czym dotyczy to zarówno pijących dorosłych jak i młodych ludzi. 61%

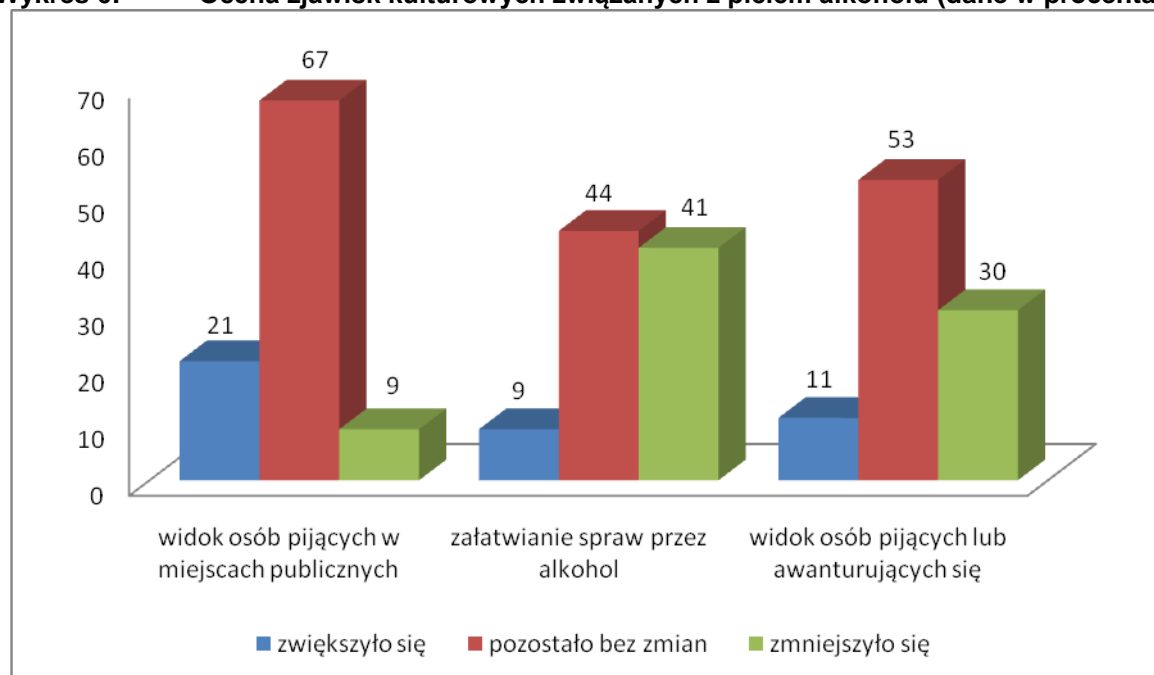
respondentów uważa, że sytuacja jest taka sama od wielu lat i nie dają się zauważyć żadne istotne zmiany w tym obszarze. Trzeba jednak zauważyć, że 4% respondentów uznało nawet, że spożycie alkoholu na przestrzeni ostatniej dekady zmalało znacznie.

Interesująca z punktu widzenia percepcji problemów alkoholowych w środowisku jest ocena mieszkańców pewnych szczególnych zjawisk społecznych związanych z pićm alkoholu. Należą do nich kulturowo warunkowane zjawiska takie jak: „załatwianie” różnych spraw „przez alkohol”, kultura picia alkoholu, oraz tzw. widoczność osób pijących w środowisku. Jak pokazują wyniki badań, duża część respondentów dostrzega pozytywne zmiany w obszarze tych zjawisk.

41% badanych zauważa, iż popularny kiedyś zwyczaj rozstrzygnięcia ważnych spraw z wykorzystaniem alkoholu tzw. „załatwianie” spraw przez alkohol jest coraz rzadziej realizowany. 9% badanych uważa, iż zjawisko to jest bardziej dostrzegalne niż przed laty, a 44% badanych jest zdania że sytuacja w tym zakresie jest taka sama od wielu lat, nie zmieniając się na lepsze ani gorsze.

Bardziej negatywnie badani mieszkańcy oceniają zmiany w zakresie kultury picia alkoholu. Spośród mieszkańców gminy 30% uważa, że kultura picia alkoholu poprawiła się w ostatnich latach w Polsce, a co za tym idzie, rzadziej zauważalne są takie zjawiska jak upijanie się oraz awantury po alkoholu. Pozostali - uważają wręcz przeciwnie – wskazując, iż kultura picia jest na tym samym lub niższym poziomie.

Wykres 6: Ocena zjawisk kulturowych związanych z pićm alkoholu (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

Zjawiskiem ciągle obecnym w środowisku jest, zdaniem badanych, widok osób pijących w miejscach publicznych. 53% uważa, że sytuacja w tym zakresie jest taka sama od wielu lat, nie zmieniając się na lepsze ani gorsze. 11% ocenia, że to zjawisko jest jeszcze bardziej dostrzegalne niż przed laty, chociaż 30% wysuwa tezę o poprawie stanu rzeczy w tym zakresie.

Podsumowując – należy stwierdzić, że mieszkańcy gminy uznają problemy związane z alkoholem za bardzo znaczące w ich środowisku, a sporo mieszkańców czuje bezpośrednie zagrożenie swojego bezpieczeństwa ze strony osób pijących. Część mieszkańców gminy dostrzega również obecność osób pijących w swoim środowisku i pozostawiającą wiele do życzenia „polską” kulturę picia.

Postawy wobec alkoholu dorosłych mieszkańców gminy

Spożycie alkoholu przez mieszkańców gminy

Spożycie alkoholu w Polsce od wielu już lat utrzymuje się ciągle na wysokim poziomie. O ile w latach dziewięćdziesiątych średnie spożycie szacowano na 6-7 litrów czystego alkoholu na głowę statystycznego Polaka, o tyle w roku 2005 było to już prawie osiem litrów, a w roku 2007 – 9,1 litra.³ Cytowane dane są wyliczane na podstawie rejestrowanej sprzedaży napojów alkoholowych, a jak szacują specjaliści – poza rejestrowanym obiegiem znajduje się ok. 30% transakcji. Polacy piją dużo, często przekraczając tzw. „próg trzeźwości”, a przy tym piją coraz młodszy ludź. ⁴ Nowe style życia, otwarcie granic, wymienialność towarów i usług spowodowały gwałtowny wzrost popytu na różnego rodzaju substancje psychoaktywne, w tym na alkohol.⁵ Lata dziewięćdziesiąte – a w ich ramach przemiany transformacyjne spowodowały liberalizację polityki alkoholowej i wzrost globalnej jego konsumpcji.⁶

Nie sposób wymienić wszystkich szkód powodowanych nadużywaniem alkoholu, ale warto wspomnieć choćby o zdrowotnej degradacji pijących (alkohol uważany jest za jeden z ważniejszych czynników zwiększających ryzyko przedwczesnego zgonu, szczególnie wśród mężczyzn), a także o szkodach społecznych (przestępstwa, wypadki drogowe, przemoc, rozpad rodziny) oraz ekonomicznych.⁷

Pomimo, iż wyżej wymienione szkody są daleko idące i wymiennie (finansowo) bardzo wysokie, ciągle nie udaje się opanować zjawiska nadmiernego spożywania alkoholu, zarówno wśród dorosłych jak i młodszych mieszkańców naszego kraju.

Deklaracje badanych mieszkańców gminy Budzów dotyczące aktualnych zachowań związanych ze spożywaniem alkoholu wskazują, że alkohol jest obecny w życiu badanych i to z niemalą częstotliwością.

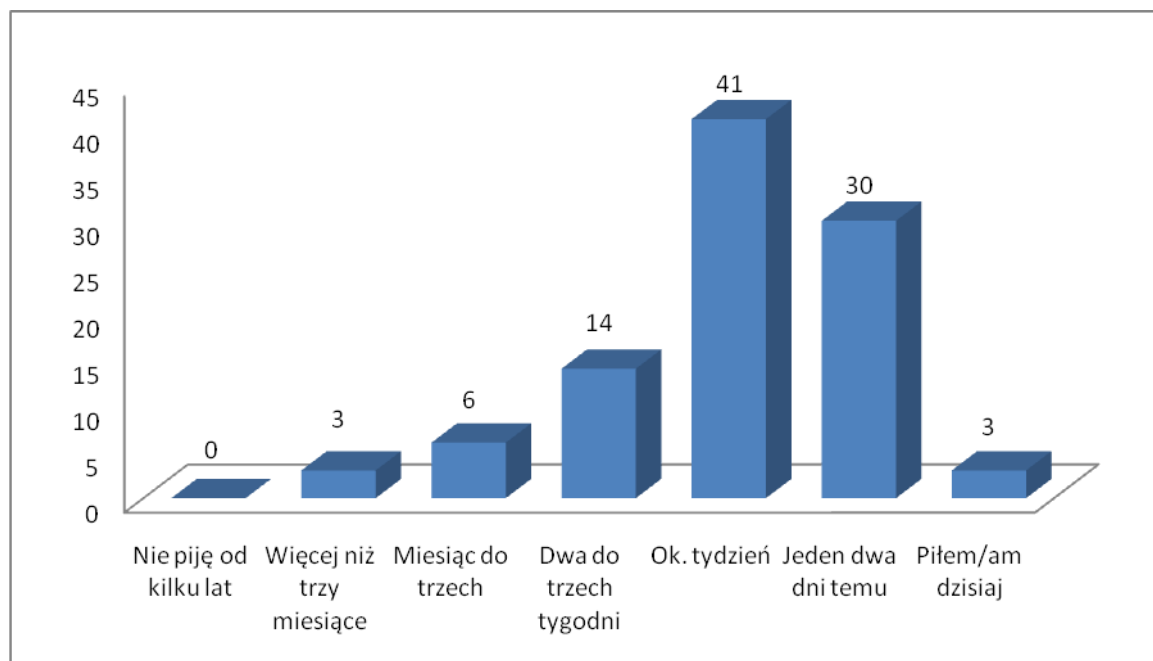
³ Dane Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, www.parpa.pl

⁴ A. Majchrowska, R. Bogusz, Addictions among students – demand for prevention, W: Jackowska I., Iskra M., Borzęcki A., Sztanke K. (red) Higieniczno-środowiskowe uwarunkowania zdrowia, Katedra i Zakład Higieny UM, Lublin 2008, s. 504.

⁵ A. M. Adamek, Substancje psychoaktywne. Świadomość zagrożeń. Wyd. Akademii Medycznej, Poznań 2000, s. 13.

⁶ Moskalewicz J., Świątkiewicz G. Nadużywanie substancji psychoaktywnych na tle innych problemów społecznych w Polsce, W: Piątkowski W., Brodny W. (red), Zdrowie i choroba. Perspektywa socjologiczna. Wyd. WSSG, Tycyn 2005, s. 204

⁷ A. Majchrowska, R. Bogusz, Stosowanie substancji psychoaktywnych przez studentów farmacji, W: Domżał-Drzewicka R., Ścibior A., Kaźmierak H. (red) Uzależnienia a rodzina. Wybrane zagadnienia, Wyd. Makmed, Lublin 2008, s.69.

Wykres 7: Czas, jaki upłynął od ostatniego spożycia alkoholu (dane w procentach)

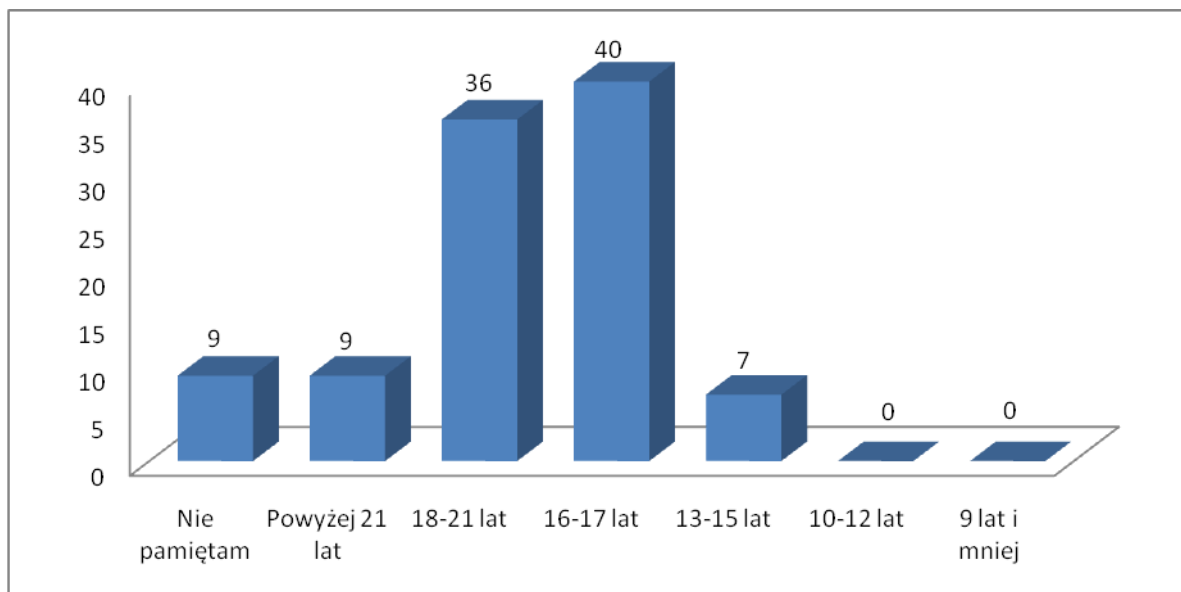
Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

Okazuje się bowiem, iż w ciągu ostatnich trzech tygodni alkohol piło 89% spośród 70 przebadanych dorosłych mieszkańców gminy, przy czym w ciągu ostatniego tygodnia – 74%. Wśród badanych nie było abstynentów lub osób, które nie używałyby alkoholu w ciągu ostatnich kilku lat. 3% badanych deklaruje, że nie pije dłużej niż 3 miesiące. Ostatni kontakt z alkoholem w okresie od miesiąca do trzech - deklaruje 6% dorosłych mieszkańców gminy.

Wyniki otrzymane w badaniu dorosłych mieszkańców gminy podobne do uzyskiwanych w badaniach ogólnopolskich. Najnowsze badania CBOS dotyczące postaw Polaków wobec alkoholu wydają się wskazywać, iż w Polsce dominuje styl rozsądnego i umiarkowanego picia. Częste spożywanie alkoholu deklaruje 11%, zaś umiarkowane i okazjonalne – 69% ogółu społeczeństwa polskiego. Prawie jedna piąta Polaków deklaruje abstynencję.⁸ Przypuszczać można jednak, iż Polacy są zbyt liberalni w ocenie własnego modelu picia, bowiem statystyczny Polak w tym samym roku, w którym przeprowadzone były badania (2007) wypił ponad 9 litrów 100 - procentowego alkoholu (spirytusu).

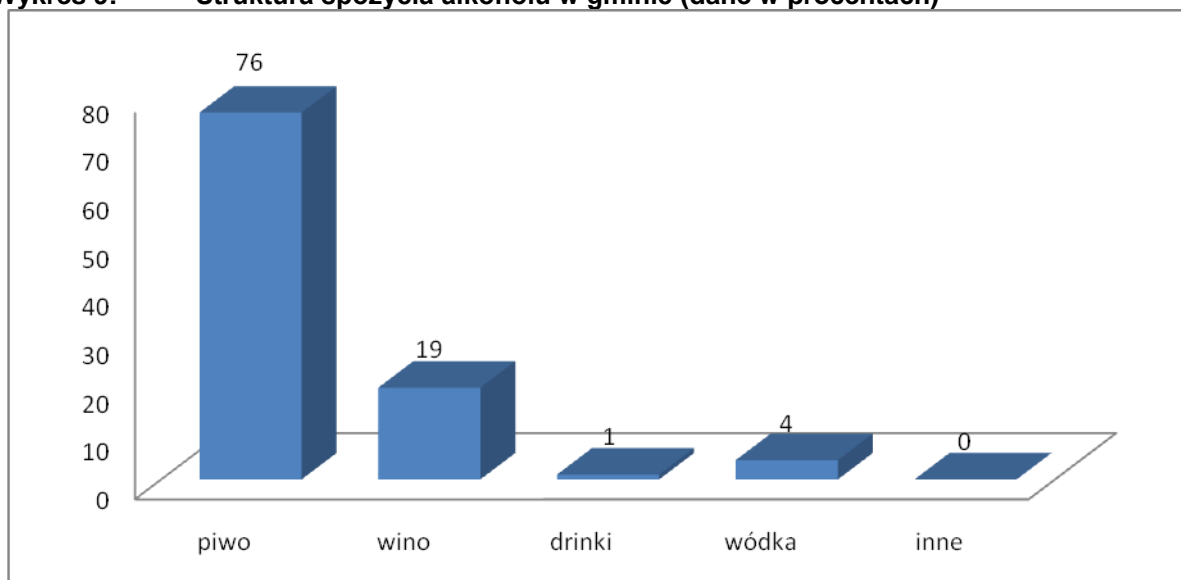
Oceniając z perspektywy czasu swój pierwszy kontakt z alkoholem – mieszkańcy nieco częściej przyznają, że nastąpił on przed uzyskaniem pełnoletniości. W okresie przed 15 rokiem życia piło alkohol 7% badanych. Powyżej 18 roku życia po raz pierwszy alkohol piło 45% badanych, natomiast 40% zadeklarowało inicjację alkoholową pomiędzy 16 a 17 rokiem życia. Nie pamięta faktu inicjacji alkoholowej lub nie chce podać jej momentu 9% badanych.

⁸ CBOS, Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych. Komunikat z badań, Warszawa 2007.

Wykres 8: Pierwszy kontakt z alkoholem dorosłych mieszkańców gminy Budzów (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

Interesujących danych dostarczają wyniki odpowiedzi na pytanie o rodzaj spożywanego najczęściej alkoholu przez mieszkańców gminy. Otóż okazuje się, że największy udział w strukturze spożycia ma piwo (76%), następnie wino (19%). Mniejsza grupa wskazuje na wódkę i drinki, jako najczęściej spożywanego rodzaju alkoholu.

Wykres 9: Struktura spożycia alkoholu w gminie (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

Z danych Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, iż w Polsce największy udział w spożyciu alkoholu ma piwo – prawie 56% ogółu spożycia. Na drugim miejscu plasują się wyroby spirytusowe – 32,6%, a wino zajmuje dopiero trzecią pozycję z udziałem ok. 11%.

W badanej gminie struktura przedstawia się nieco odmiennie, zwłaszcza pod względem znacznie mniejszej popularności wódki.

Opinie na temat alkoholu

Strona | 16

Wyniki badań wskazują na to, że część mieszkańców gminy ulega stereotypom związanym z pićm alkoholu. Spośród badanych 77% potwierdza fakt, iż alkohol zawarty w piwie jest tak samo szkodliwy jak ten zawarty w wódce i innych wyżej procentowych alkoholach. Przy tym 4% respondentów uważa alkohol w piwie za mniej szkodliwy niż w alkoholach wysokoprocentowych. Kolejne 19% nie ma zdania na ten temat. Jest to niepokojący wynik jeśli weźmiemy pod uwagę popularność piwa wśród mieszkańców gminy.

Mieszkańcy są dosyć radykalni w opiniach na temat dostępności alkoholu. 36% badanych przesunęłoby dolną granicę wiekową dostępności alkoholu do 21 roku życia. Większość badanych (89%) uważa, że alkohol jest towarem szczególnym, stąd dostęp do niego powinien być ograniczony i kontrolowany. **Niepokojącym może być fakt, że pozostałe 11% mieszkańców uważa, że alkohol jest takim samym towarem jak każdy inny i powinien podlegać tylko regułom wolnego rynku. To niebezpieczne przekonanie – biorąc pod uwagę koszty, jakie niesie ze sobą nadużywanie tej substancji. Wydaje się, że od dorosłych mieszkańców gminy należałoby oczekiwać bardziej radykalnych postaw w tym zakresie.**

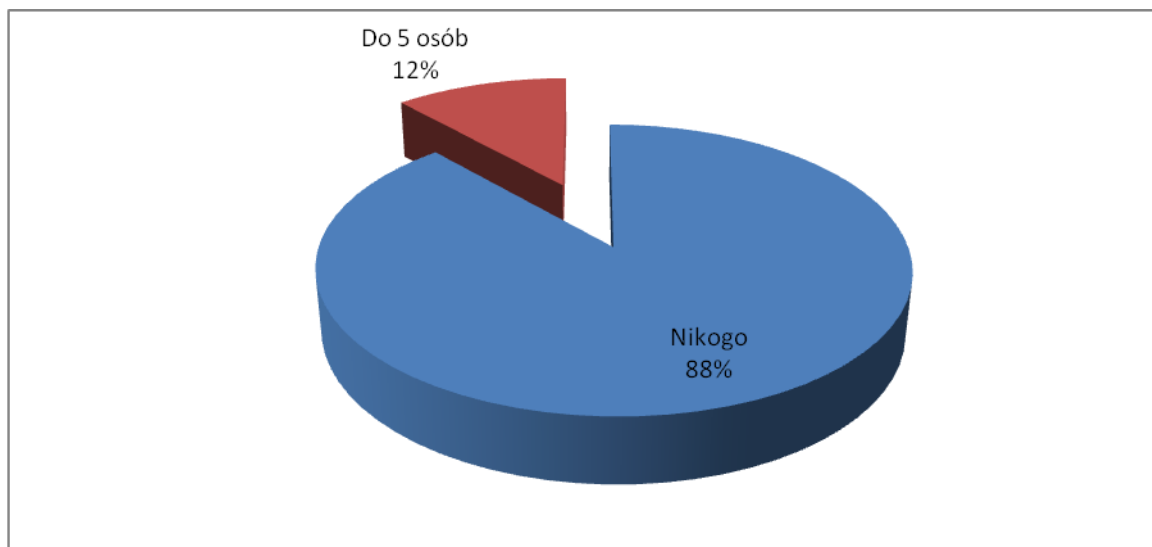
Postawy wobec narkotyków dorosłych mieszkańców gminy

Pomimo, iż problem stosowania narkotyków dotyczy głównie ludzi młodych, warto poznać, jakie są postawy dorosłych wobec tej substancji psychoaktywnej.

Spośród badanych mieszkańców gminy większość badanych (88%) nie zna w swoim otoczeniu nikogo, kto używałby narkotyków – choć pozostali wskazują na znajomość od kilku do dziesięciu osób używających narkotyki.

Wykres 10: Znajomość osób używających narkotyków w środowisku badanych (dane w procentach)

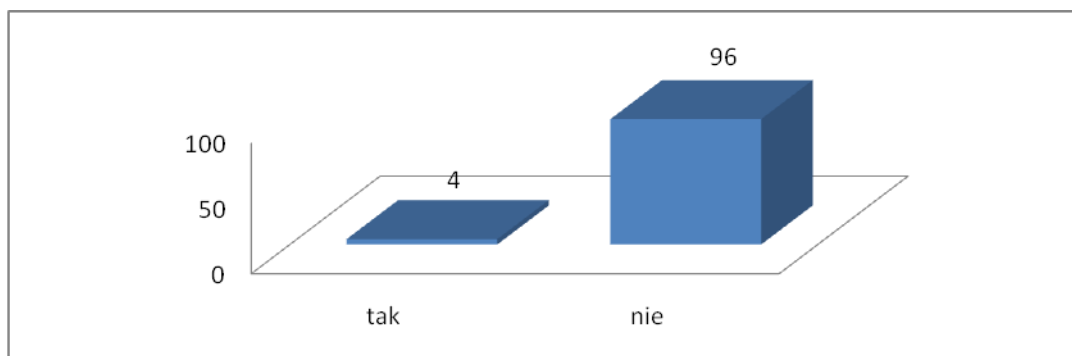

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

Warto przypomnieć, że na skali znaczących problemów w gminie narkomania zajmowała stosunkowo niską pozycję.

Część badanych osób posiada wiedzę na temat źródeł zaopatrywania się w narkotyki – 4% przebadanych dorosłych mieszkańców gminy wie gdzie i u kogo można je kupić.

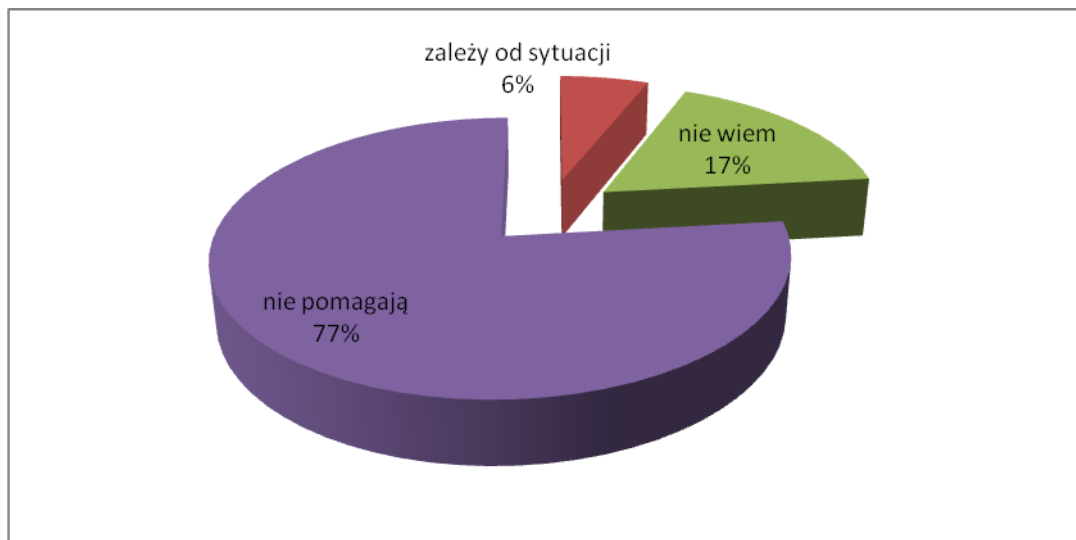
Wykres 11: Czy wiesz gdzie i u kogo można kupić narkotyki (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

Sięganie po alkohol w sytuacjach kryzysowych to jeden z sygnałów ryzykowanego picia alkoholu, mogącego grozić uzależnieniem. Również używanie narkotyków w takich sytuacjach nasila ich uzależniające działanie. Badani mieszkańcy gminy raczej nie są skłonni traktować alkoholu i narkotyków za dobry sposób na radzenie sobie ze stresem, choć wyniki badań wskazują na to, że pewna część mieszkańców ma w tym temat szkodliwe przekonania. Większość badanych mieszkańców (77%) uważa, że nie pomagają one w kryzysie, jednocześnie 6% uzależnia to od konkretnej sytuacji. Niepokojące jest także to, że 17% badanych przyznaje, że nie posiada wiedzy na ten temat.

Wykres 12: Czy alkohol lub narkotyki pomagają w sytuacji kryzysowej? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

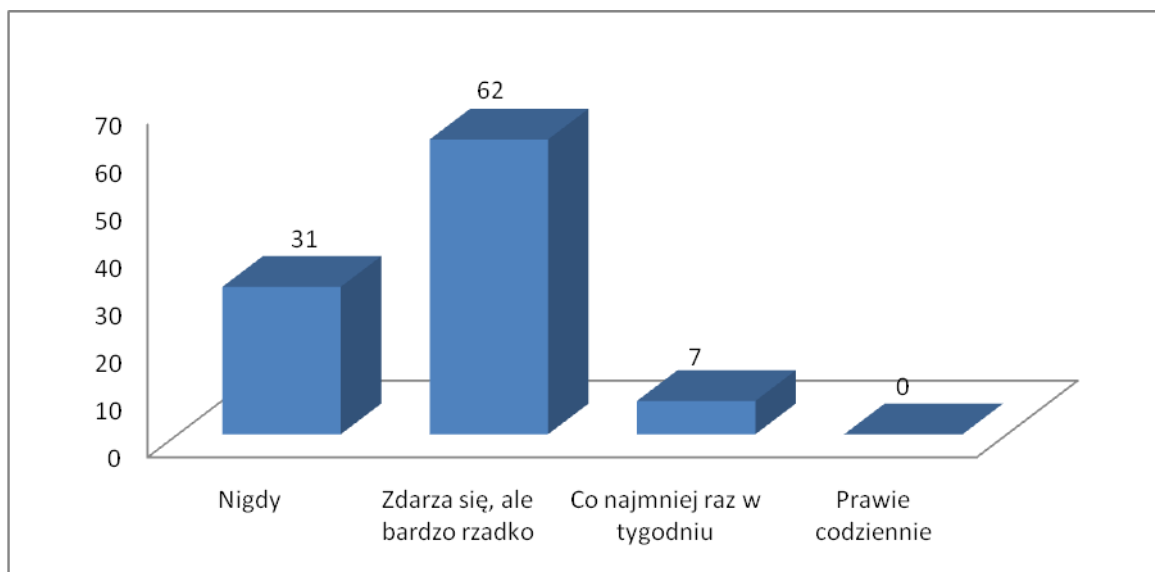
Mieszkańcy gminy są radykalni w zakresie poglądów dotyczących szkodliwości substancji zwanych dopalaczami. 84% badanych potwierdza że działanie tych produktów może być równie szkodliwe, co stosowanie narkotyków.

Postawy wobec problemów alkoholowych pracowników/właścicieli punktów sprzedaży alkoholu

Niewątpliwie ważną grupą, która może zarysować szczególny obraz problemów związanych z alkoholem występujących w gminie, są sami pracownicy punktów sprzedaży alkoholu, spotykający się codziennie w swojej pracy z konsumentami tego napoju. Ich postawy wobec osób nabywających/konsumujących alkohol oraz przestrzeganie prawa w zakresie sprzedaży alkoholu mogą w znaczącym stopniu przyczynić się do ograniczenia problemów związanych z nadużywaniem alkoholu zarówno przez nieletnich jak i dorosłych mieszkańców gminy.

Pracownicy punktów sprzedaży wobec alkoholu (opinie i postawy)

Jak stwierdzają badani na podstawie własnych doświadczeń, zdarza się, że osoby nieletnie próbują kupić alkohol, choć zdarza się to raczej rzadko. Jednocześnie 31% badanych sprzedawców twierdzi, że nigdy nie spotkała się z taką sytuacją.

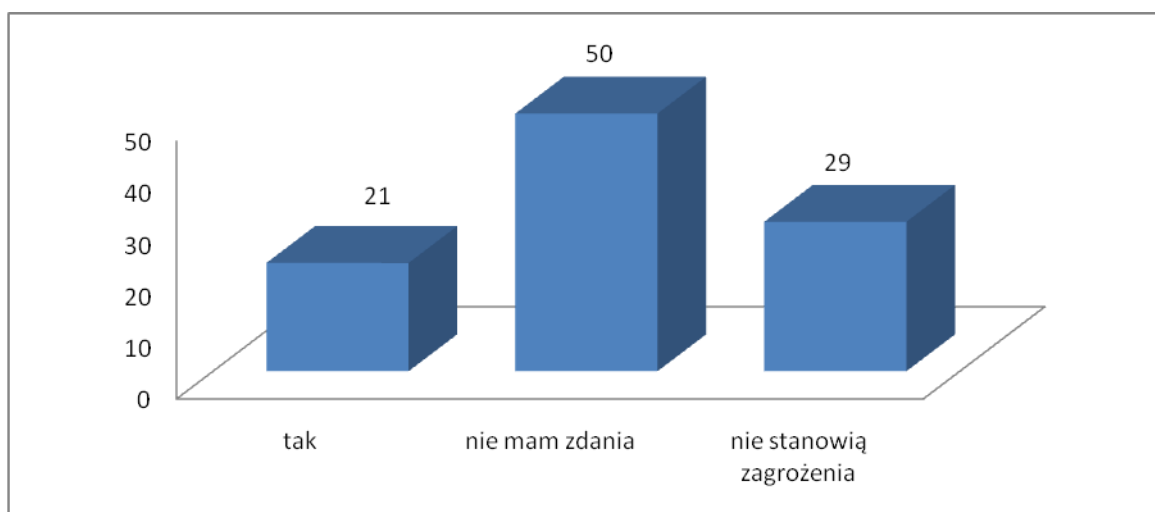
Wykres 13: Częstość prób zakupu alkoholu przez nieletnich (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

Jak wynika z deklaracji sprzedawców, w swojej codziennej pracy przestrzegają oni prawa zobowiązującego do sprzedaży alkoholu tylko dorosłym osobom. Deklaruje tak 100% badanych.

Badani sprzedawcy przyznają także, że słyszeli o przypadkach sprzedaży alkoholu nieletnim, potwierdza ten fakt 31% respondentów.

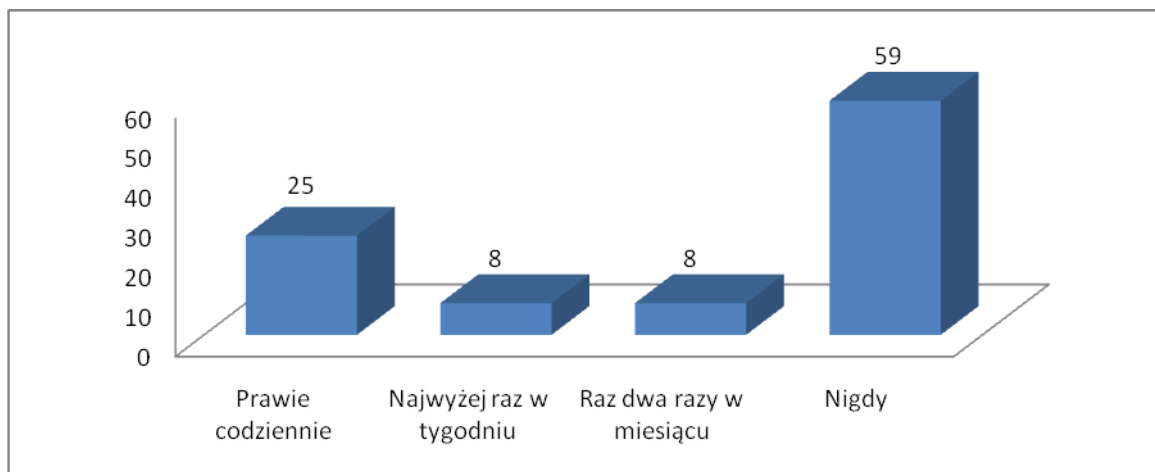
Ocena potencjalnego zagrożenia, jakie mogą w środowisku lokalnym nieść osoby pijące alkohol, kształtuje się wśród sprzedawców na przeciętnym poziomie. Spośród badanych sprzedawców 21% dostrzega takie zagrożenie ze strony pijących alkohol.

Wykres 14: Ocena zagrożenia ze strony pijących alkohol w środowisku lokalnym (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

Jak widać, część pracowników punktów sprzedaży alkoholu mają poczucie zagrożenia ze strony osób pijących alkohol i, jak wynika z ich deklaracji - w punktach, w których pracują, zdarza się że alkohol jest spożywany.

Wykres 15: Częstotliwość spożywania alkoholu w obrębie punktu sprzedaży (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

Według odpowiedzi badanych, w 59% punktów nigdy nie zdarza się, by klienci spożywali alkohol w obrębie punktu sprzedaży. 8% przyznaje, że takie zdarzenia mają miejsce kilka razy w miesiącu, 8% badanych spotyka się z taką sytuacją w każdym tygodniu, a 25% - prawie codziennie. 93% sprzedawców zaprzeczyło, by w ciągu ostatniego miesiąca miało w ich punkcie sprzedaży miejsce nieprzyjemne zajście związane ze spożywaniem alkoholu, 7% przyznaje że w ich punkcie w ciągu ostatniego miesiąca doszło do takiego zdarzenia. Jednocześnie nikomu z badanych sprzedawców nie zdarzyło się wezwać policji z prośbą o interwencję do osoby spożywającej alkohol na terenie sklepu.

Warto zwrócić uwagę dużą świadomość sprzedawców przy ocenie szkodliwości alkoholu zawartego w piwie. Niepokojące byłoby, jeśli osoby, które zajmują się sprzedażą tego szczególnego towaru ulegałyby fałszywym stereotypom na jego temat.

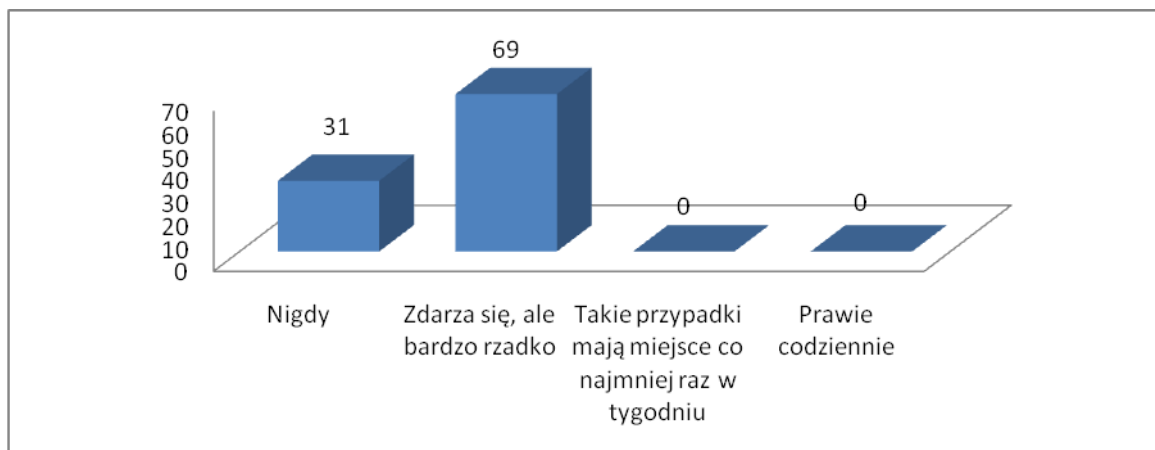
- **Nikt z badanych sprzedawców nie uważa, że alkohol zawarty w piwie jest mniej szkodliwy, niż ten który występuje w wódce i winie.**
- Fałszywość stwierdzenia o mniejszej szkodliwości alkoholu w piwie wskazuje 71%, dodatkowo 29% nie ma zdania na ten temat.

Stwierdzenie mówiące o tym że „piwo nie szkodzi” to jeden z często spotykanych mitów na temat alkoholu. Od osób, które zawodowo zajmują się sprzedażą alkoholu zdecydowanie należy oczekiwać wysokiego poziomu wiedzy w tym zakresie.

Pracownicy punktów sprzedaży wobec wyrobów tytoniowych

Pomimo prawnie sankcjonowanych ograniczeń wiekowych dla sprzedaży papierosów, często nieletni próbują je zakupić w punktach sprzedaży. Jak wskazują jednak badani pracownicy tych punktów – w analizowanej gminie takie przypadki mają miejsce raczej rzadko. 64% sprzedawców miało do czynienia z takimi sytuacjami.

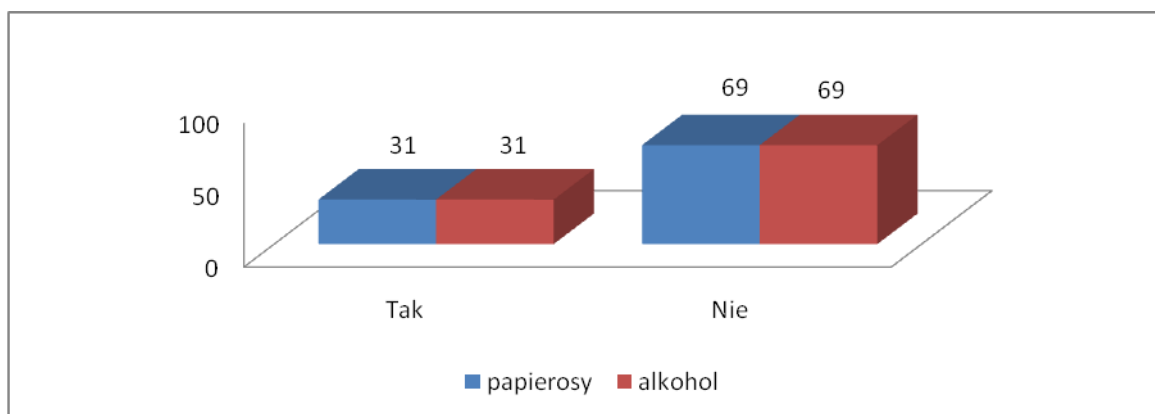
Wykres 16: Próby zakupu papierosów przez nieletnich (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

Podobnie jak w przypadku alkoholu, część sprzedawców (31%) potwierdziła, że zna przypadki sprzedaży papierosów nieletnim. Wszyscy badani (100%) jednak zaprzeczają, by sprzedawali papierosy niepełnoletnim.

Wykres 17: Czy wiesz o przypadkach sprzedaży papierosów/alkoholu nieletnim? (dane w procentach)

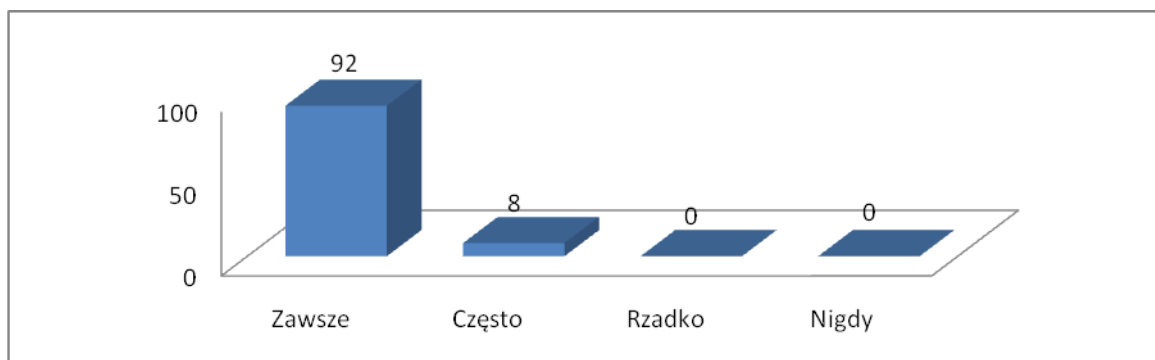
Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

O ile ustawa dokładnie precyzuje wiek, od którego można sprzedać alkohol i papierosy w punkcie sprzedaży – o tyle nie zawsze łatwo jest jednoznacznie ocenić wiek klienta. W takiej sytuacji sprzedawcy zobowiązani poprosić o dowód osobisty potwierdzający jego pełnoletniość.

W 2013 roku w gminie Budzów przeprowadzony został kontrolowany zakup alkoholu, w którym przeszkolona przez specjalistę osoba, która ukończyła 18 rok życia, natomiast jej wygląd i zachowanie budzą uzasadnione wątpliwości dotyczące jej pełnoletniości, dokonuje kontrolowanego zakupu alkoholu we wskazanych punktach sprzedaży. Rezultat kontroli daje uzasadnione powody do niepokoju – w połowie (50%), spośród skontrolowanych 38 punktów sprzedaży alkoholu w gminie, alkohol został sprzedany bez zapytania o dowód osobisty.

Zarazem jednak, według deklaracji badanych sprzedawców w bieżącym badaniu, 92% z nich w zawsze w takiej sytuacji prosi o okazanie dokumentu. 8% badanych, w przypadku wątpliwości dotyczących wieku kupującego, często prosi o okazanie dokumentu potwierdzającego pełnoletniość. Powyższe wyniki świadczą o potrzebie poszerzenia u sprzedawców wiedzy na temat konsekwencji sprzedaży alkoholu, w sytuacji, gdy jest to ustawowo zabronione, oraz rozwijania umiejętności asertywnej komunikacji z klientami.

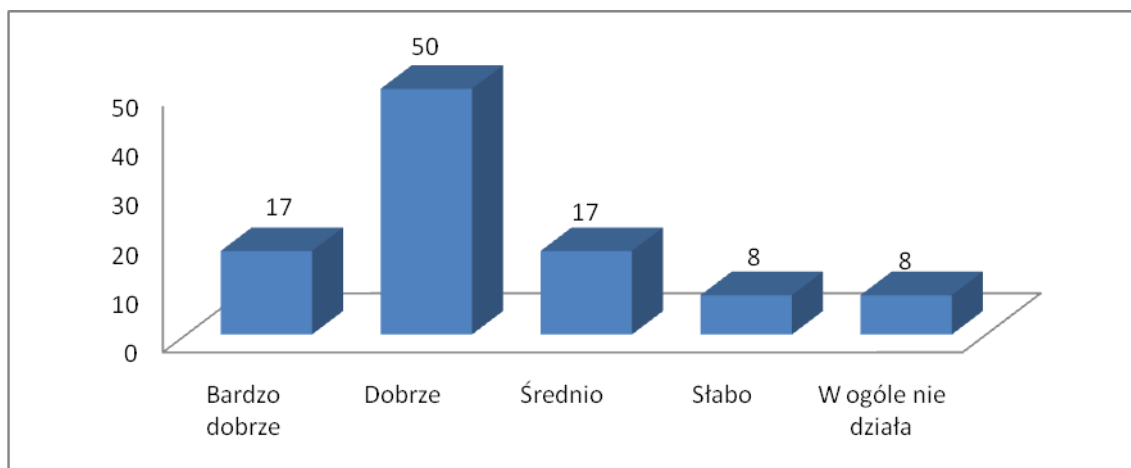
Wykres 18: W przypadku wątpliwości, jak często pytasz o dowód potwierdzający pełnoletniość klienta? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

Odpowiedzi na pytanie o to, jak sprzedawcy oceniają funkcjonowanie kontroli sprzedaży alkoholu i wyrobów tytoniowych w swojej miejscowości, są zróżnicowane. Najliczniejsza grupa – 50% badanych, określiła kontrole jako dobre.

Wykres 19: Ocena kontroli sprzedaży alkoholu i wyrobów tytoniowych (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

Młodzież w gminie Budzów wobec problemów związanych z paleniem papierosów i piciem alkoholu

Palenie papierosów

Strona | 23

Jedną z najbardziej popularnych i powszechnie dostępnych substancji uzależniających jest nikotyna. Palenie tytoniu – jako jedna z legalnych, dopuszczonych do sprzedaży substancji psychoaktywnych - nie jest przedmiotem aż tak szerokiej dyskusji społecznych jak nadużywanie alkoholu czy stosowanie narkotyków. Niewątpliwie przyczyną takiego stanu rzeczy jest fakt, iż palenie papierosów nie ma tak daleko idących konsekwencji społecznych – choć bardzo poważne zdrowotne. Udział zgonów z powodu chorób wywołanych przez palenie sięga 15% wszystkich zgonów, czyli co siódma osoba umiera wyłącznie z powodu palenia⁹. Palenie papierosów jest przyczyną 30% przedwczesnych zgonów dorosłych mężczyzn w Polsce. Żaden inny pojedynczy czynnik nie ma tak istotnego negatywnego wpływu na stan zdrowia polskiej populacji.

W populacji ogólnopolskiej na przestrzeni ostatnich kilku dekad obserwowany jest spadek liczby osób palących. Na początku lat osiemdziesiątych (1982) regularne palenie deklarowało 62% mężczyzn i 30% kobiet, ale już pod koniec tej dekady paliło tylko 50% mężczyzn i 22% kobiet.¹⁰ Z analiz Głównego Urzędu Statystycznego wynika, iż w latach dziewięćdziesiątych (1996) w polskiej populacji było 35,3% palaczy, przy czym spośród mężczyzn paliło 47,3%, zaś spośród kobiet 24,5%. Te dane pokazują nową tendencję – otóż okazuje się, że stosunkowo szybko maleje liczba palących mężczyzn, ten trend jednak nie dotyczy kobiet. Odsetek palących kobiet bądź wcale nie maleje (w latach dziewięćdziesiątych w porównaniu do lat osiemdziesiątych nawet wzrósł) bądź maleje znacznie wolniej. Potwierdzają to najnowsze dane. W 2004 roku w Polsce paliło 30,1% dorosłych mieszkańców (przy czym regularne palenie deklarowało 26,3%). Spośród mężczyzn paliło 38% (regularnie – 33,9%), zaś spośród kobiet 23,1% (regularnie – 19,3%). Nieduży odsetek osób (zarówno kobiet jak i mężczyzn) deklarował palenie okazjonalne – ok. 4%.¹¹ Daje się więc zauważyć duży spadek odsetka palących mężczyzn (o prawie 10 punktów procentowych w ciągu 8 lat), i niezauważalny prawie spadek palących kobiet (o 1,4 punktu procentowego). Faktem jest jednak, iż znacznie więcej kobiet niż mężczyzn nigdy nie paliło. W populacji ogólnopolskiej prawie 62% kobiet i tylko 40% mężczyzn deklaruje, iż nigdy nie palili.

Najnowsze badania CBOS pokazują, że w Polsce w dalszym ciągu pali papierosy ok. 32% ogółu społeczeństwa, przy czym mężczyźni prawie dwukrotnie częściej niż kobiety. Palenie deklaruje dwie piąte mężczyzn (40%) i jedna czwarta kobiet (24%).¹²

Odrębny problem stanowi palenie wśród dzieci i młodzieży. W tym zakresie również można dostrzec pozytywne trendy. Badania prowadzone w 2008 roku wśród młodzieży szkolnej pokazały, iż palenie staje się dla nich coraz mniej atrakcyjne. Wprawdzie regularne palenie zadeklarowało

⁹A. Gniazdowski, Zachowania a zdrowie. Podstawowe zależności. [w:] Zachowania zdrowotne. Zagadnienia teoretyczne, próba charakterystyki zachowań zdrowotnych społeczeństwa polskiego. Gniazdowski A. (red.) IMP, Łódź 1990: 100 – 101.

¹⁰I. Kowalewski, Kultura zdrowotna studentów. Diagnoza i perspektywy, Wyd. Naukowe AP, Kraków 2006, s. 73.

¹¹ Stan zdrowia ludności w 2004, GUS, Warszawa 2006, s. 38.

¹² CBOS, Postawy wobec palenia papierosów. Komunikat z badań, Warszawa 2008.

wówczas 22% badanej młodzieży, a okazjonalne, – 18% – ale był to i tak najniższy odsetek od kilkunastu lat. Wśród młodzieży szkolnej mniej palą dziewczęta oraz uczniowie liceów.

W badanej gminie Budzów kontakt z papierosami zadeklarowało średnio 9% uczniów szkół gminnych.

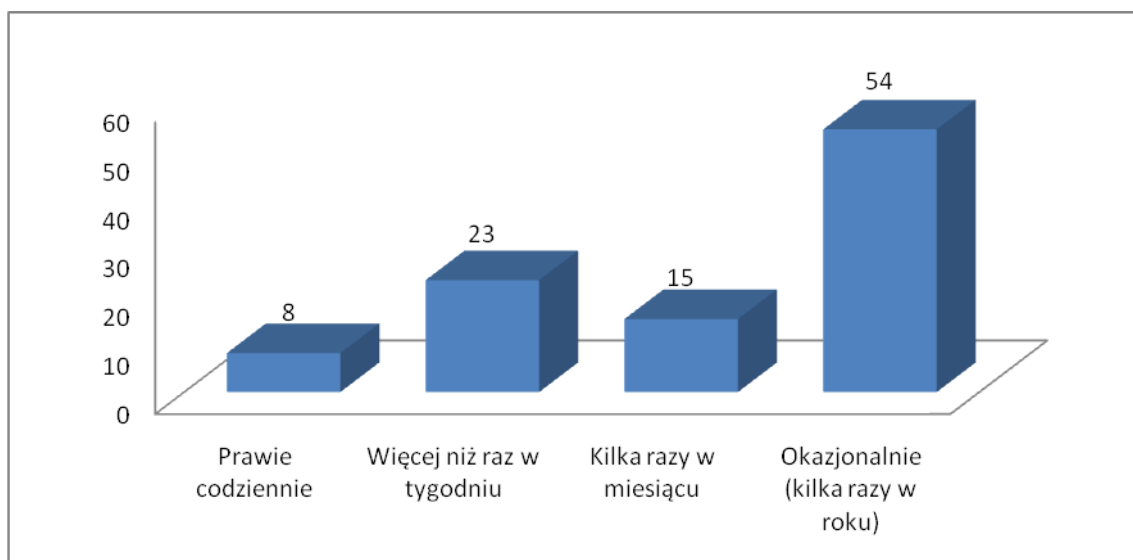
Strona | 24

Okazuje się, iż najbardziej sprzyjającą sytuacją dla pierwszych doświadczeń w tym zakresie były wakacje. Spośród uczniów deklarujących kontakt z paleniem – 39% przyznaje, że po raz pierwszy palili właśnie na wakacjach. Spośród innych sytuacji, sprzyjających inicjacji nikotynowej (szkoła, dyskoteka) palący uczniowie wymienili jedynie wagary (10%). Pozostali palący wskazali na inne niewymienione w badaniu okoliczności inicjacji nikotynowej.

Jedynie część uczniów przyznaje, że pierwszego papierosa zapalili w towarzystwie znajomych i za ich namową - potwierdza to 24% uczniów deklarujących kontakt z paleniem. Jednak wśród powodów palenia, uczniowie wskazywali wpływ rówieśników nieco częściej niż inne przyczyny. 27% uczniów pali dla towarzystwa, 18% z przyzwyczajenia, 18% w chwilach smutku a 36% wskazuje na inne powody.

Dosyć systematycznie pali w sumie 31% uczniów deklarujących palenie, przy czym 8% - wskazuje na codzienne palenie, 23% - na kilkakrotne w ciągu tygodnia. 15% wskazuje na palenie kilka razy w miesiącu. 54% spośród palących uczniów deklaruje okazjonalne palenie (kilka razy w roku).

Wykres 20: Częstość palenia wśród młodzieży szkolnej w gminie (dane w procentach wyliczonych wobec osób deklarujących kontakt z papierosami)

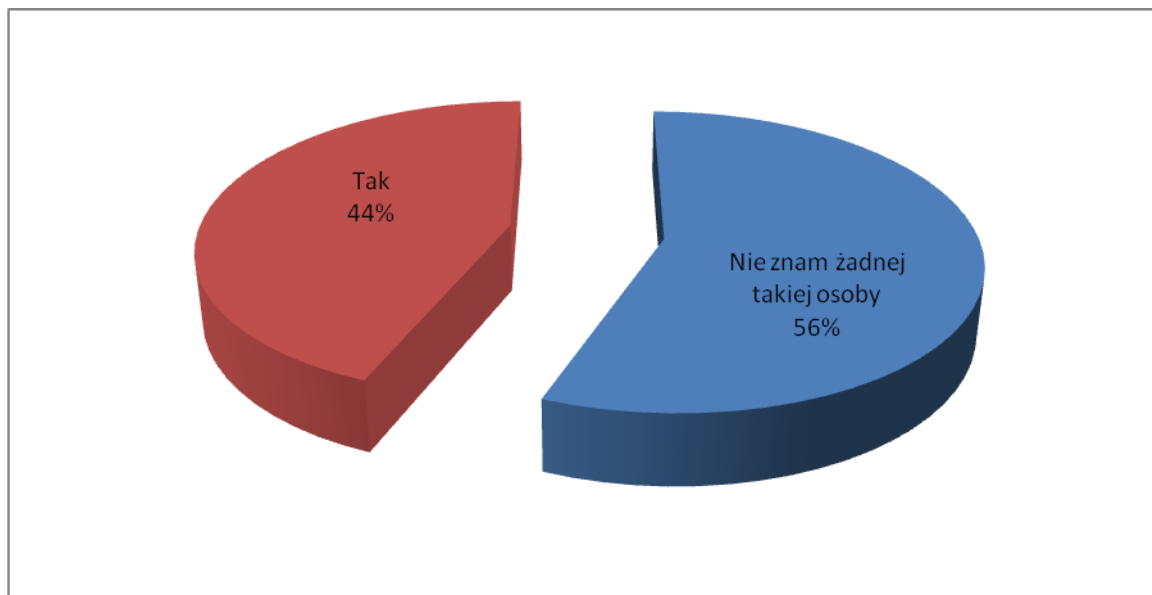
Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

Zdaniem 56% uczniów, ich rodzice nie wiedzą o ich paleniu papierosów, według 11% - rodzice domyślają się tego, 22% rodziców badanych uczniów wie o paleniu ich dziecka i interweniuje surowymi karami, 6% rodziców podejmuje rozmowę z palącym dzieckiem. Zdaniem 5% palących uczniów, ich rodziców nie interesuje to, czy ich dziecko pali papierosy.

Badani młodzi ludzie dość często przyznają się do palenia i mają wokół siebie całkiem sporo palących znajomych. 56% badanych uczniów wskazuje, że nie zna nikogo, kto nie mając skończonych 18 lat - paliłby papierosy. Rozkład odpowiedzi na to pytanie wskazywać może na niemałe rozpowszechnienie zjawiska palenia tytoniu wśród gminnej młodzieży.

Wykres 21: Czy znasz osoby poniżej 18 lat, które palą papierosy? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

Warto również zwrócić uwagę na fakt, iż uczniowie nie uważają papierosów za towar trudno dla nich dostępny. 16% twierdzi, że jest to bardzo łatwe zadanie i każdy może kupić papierosy. Dla 30% uczniów gminnych szkół kupno papierosów leży poza zasięgiem ich możliwości.

Wykres 22: Trudność kupienia papierosów w opinii młodzieży (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

Warto jeszcze zwrócić uwagę na fakt, iż może się zdarzyć, że młodzi ludzie będą traktować palenie jako sposób na radzenie sobie w trudnych sytuacjach.

- 2% z nich zdecydowanie stwierdza, że palenie pomaga w ciężkiej sytuacji.
- 8% uzależnia to od sytuacji (czyli również zakłada taką możliwość).
- Większość uczniów (73%) jednak zaprzecza temu, że palenie może być sposobem na stres i trudne sytuacje życiowe.
- 18% nie ma wiedzy na ten temat.

Uczniowie stosunkowo wysoko oceniają swoją wiedzę na temat zdrowotnych konsekwencji palenia. 40% uczniów zna ogólne skutki palenia, 51% potrafi powiedzieć jaki wpływ ma palenie na poszczególne funkcje organizmu, a 8% nie zna konsekwencji palenia papierosów.

Analiza powyższych wyników pozwala na stwierdzenie, iż zjawisko palenia papierosów wśród uczniów gminnych szkół – na podstawie ich deklaracji - wydaje się być dość szeroko rozpowszechnione. Kontakt z papierosami deklaruje duża grupa uczniów a dodatkowo spora część z nich pali systematycznie. Palący uczniowie - najprawdopodobniej przebywają również wśród osób palących – stąd deklarują znajomość znacznej liczby palących rówieśników.

Picie alkoholu

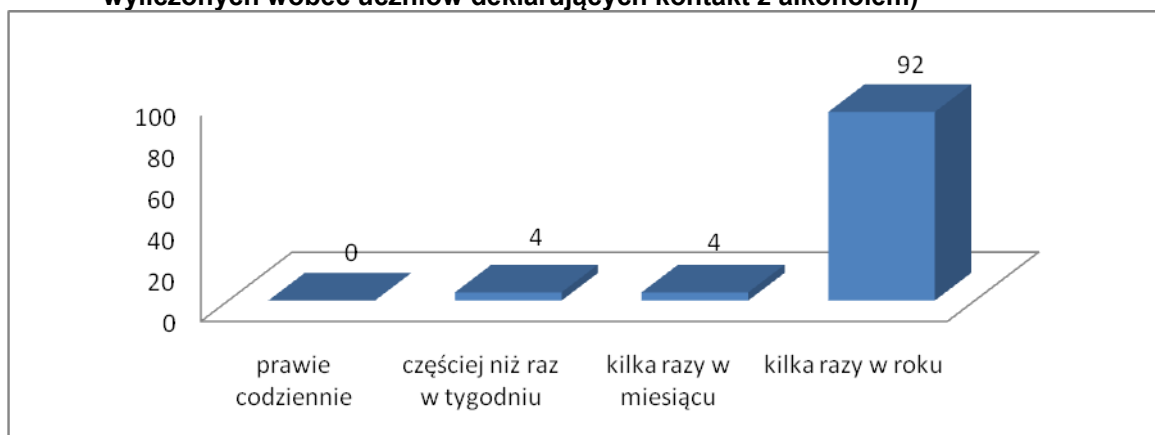
Poziom nadużywania alkoholu wśród dzieci i młodzieży w Polsce daje powód do niepokoju. Jak podaje Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, do picia napojów alkoholowych przyznaje się ponad 92% uczniów III klas gimnazjalnych i ponad 96% uczniów II klas szkół średnich. Natomiast do upicia się w czasie ostatniego roku przyznało się niemal 50% piętnastolatków (58% chłopców i 40% dziewcząt) i ponad 65% siedemnastolatków (74% chłopców i 54% dziewcząt).¹³

W gminie Budzów kontakt z alkoholem deklaruje średnio 13% uczniów. Okoliczności tego zdarzenia były podobne do inicjacji nikotynowej. Spośród uczniów, którzy przyznali się do kontaktu z alkoholem, największa część po raz pierwszy spróbowała alkoholu na wakacjach (57%). Na wagarach po raz pierwszy piło alkohol 3% uczniów, pozostali wskazali na inne, niewymienione w badaniu okoliczności. Spośród tych, którzy pili już alkohol – większość (83%) wskazuje, iż do „pierwszego razu” nikt ich nie namawiał, a alkohol pili z własnej inicjatywy.

Jak wskazują wyniki badań, młodzi ludzie piją alkohol raczej okazjonalnie. Kilka razy w roku deklaruje spożycie alkoholu 92% pijących uczniów. Kilka razy w miesiącu sięga po alkohol 4% uczniów. Częściej niż raz w tygodniu deklaruje spożywanie alkoholu kolejne 4% pijących uczniów.

¹³ Dane Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, www.parpa.pl

Wykres 23: Częstotliwość spożywania alkoholu przez uczniów (dane w procentach wyliczonych wobec uczniów deklarujących kontakt z alkoholem)

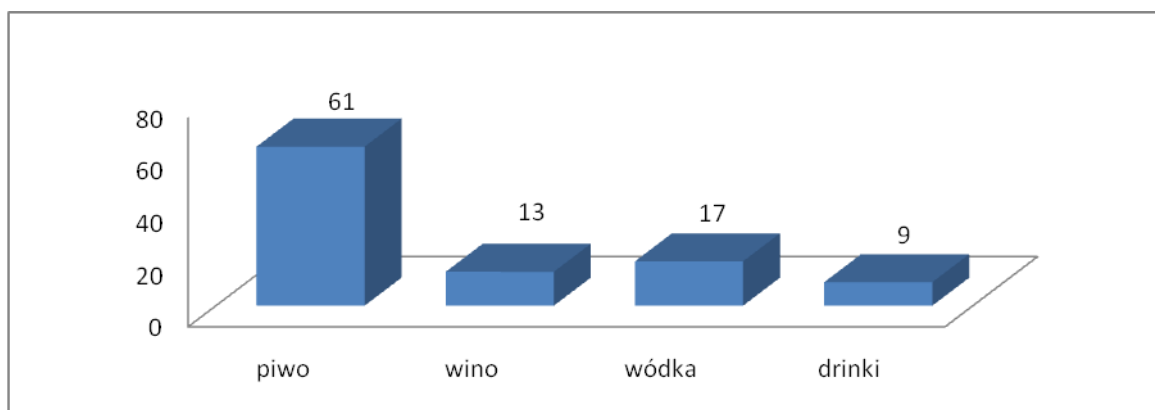

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

Młodzi piją głównie dla towarzystwa (58%). 15% pijących uczniów przyznało że sięga po alkohol w chwilach smutku lub złości, 4% z przyzwyczajenia. 23% pijących uczniów wskazało na inne, niewymienione w badaniu, powody sięgania po alkohol.

Najbardziej popularnym wśród młodzieży napojem jest piwo – 61% badanych uczniów wskazuje, iż właśnie po nie sięga najczęściej. Na drugim miejscu plasuje się wódka (17% pijących uczniów), a następnie wino (13%). Cechy struktury spożycia alkoholu przez młodych ludzi w gminie Budzów przedstawia poniższy wykres.

Wykres 24: Struktura spożycia alkoholu przez młodzież szkolną (dane w procentach wyliczonych wobec uczniów deklarujących kontakt z alkoholem)

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

Zdaniem 58% pijących uczniów, ich rodzice nie zdają sobie z tego sprawy, 12% uczniów przyznaje jednak że ich rodzice o alkoholu wiedzą i podejmują ten temat w rozmowach z nimi. 8% rodziców uczniów mimo domyślania się tego że ich dziecko pije alkohol, nie reaguje. 23% uczniów doświadcza surowych interwencji rodziców w związku z piciem alkoholu.

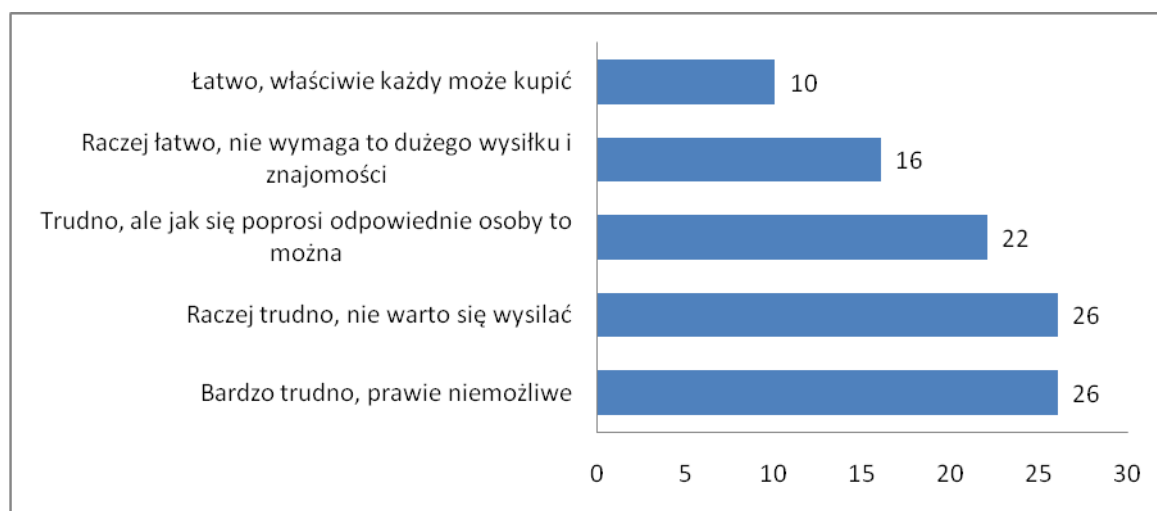
Warto zwrócić uwagę na stosunek uczniów do alkoholu jako „leku na problemy”. Niestety jedną ze strategii radzenia sobie ze stresem – mało konstruktywną – bywa sięganie po alkohol. Wśród badanych uczniów panują na ten temat różnorodne opinie.

- Budujący jest fakt, że więcej niż co drugi badany (67%) uważa, że alkohol nie pomaga w sytuacji kryzysowej.
- Zarazem jednak 11% uzależnia to od sytuacji.
- Dodatkowo 3% stwierdza, wprost, że alkohol pomaga w trudnych sytuacjach.
- Znaczny odsetek przyznaje, iż po prostu nie posiada wiedzy na ten temat (19%).

Młodzież także i tu wysoko ocenia swoją wiedzę na temat zdrowotnych konsekwencji picia alkoholu. Zdaniem 50% uczniów mają ogólną wiedzę na temat skutków picia a 38% deklaruje, że potrafi powiedzieć, jaki wpływ ma picie na poszczególne funkcje organizmu. Niemniej jednak 12% uczniów przyznaje, że nie zna zdrowotnych konsekwencji picia alkoholu.

Podobnie jak w przypadku dostępności papierosów – spora część młodych ludzi nie uważa alkoholu za towar dla nich niedostępny. Dla 26% uczniów kupno alkoholu jest bardzo trudne – wręcz niemożliwe – stąd nie warto nawet podejmować wysiłku, 10% uważa, iż jest to łatwe zadanie i nie wymaga szczególnych starań i znajomości. Opinie na ten temat prezentuje poniższy wykres.

Wykres 25: Trudność zakupu alkoholu w opinii badanych uczniów (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

Profilaktyka alkoholowa i nikotynowa w gminie powinna się koncentrować na utrzymaniu właściwych postaw wobec alkoholu tych uczniów, którzy obecnie nie piją oraz na zmianie postaw wobec alkoholu niemałej części młodych ludzi, którzy mają za sobą inicjację alkoholową i nikotynową. Ważną informacją jest to, że uczniowie piją i palą raczej okazjonalnie. Należy również zwrócić uwagę, iż pomimo prawnie sankcjonowanego zakazu sprzedaży alkoholu i papierosów nieletnim – duża część uczniów uważa je za towar łatwo dla nich dostępny.

Stosowanie narkotyków przez młodzież szkolną

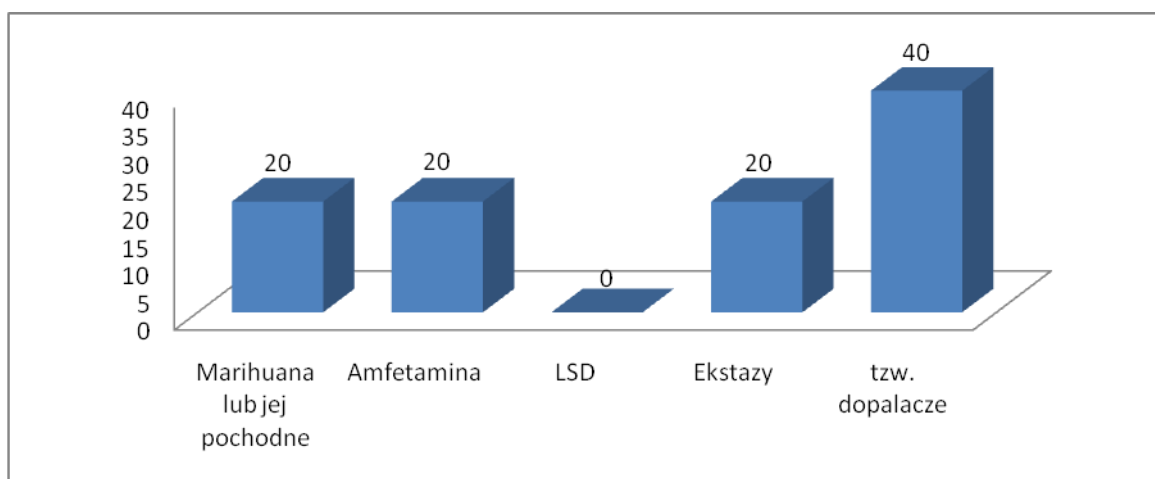
Narkomania, z którą boryka się współczesne społeczeństwo polskie ma obecnie nowe oblicze. Dotyczy przede wszystkim ludzi młodych, przy czym trudno jest ustalić jakąkolwiek statystyczną prawidłowość odnośnie środowisk, które są „narkomanotwórcze”. Młodzi ludzie biorący narkotyki pochodzą zarówno z rodzin biednych – jak i bogatych, pełnych i rozbitych, z małych miasteczek – i dużych miast.¹⁴ Nie bez wpływu na to zjawisko pozostaje sytuacja ogólnospołeczna w Polsce. Chaos w dziedzinie aksjologicznej, brak autorytetów i ideałów – a do tego bezrobocie, brak perspektyw, trudna sytuacja materialna wielu grup społecznych – są to zawsze czynniki sprzyjające narastaniu negatywnych zjawisk społecznych.

Zwiększyła się podaż i różnorodność narkotyków na nielegalnym rynku, a tym samym ich dostępność. Zmieniły się zarówno wzory używania – jak i rodzaj najczęściej używanych substancji. Niepokojący jest fakt, że zmieniła się również ocena stosowania niektórych narkotyków, dopuszczająca używanie niektórych substancji w efekcie podążania za modą, gdzie narkotyki stają się elementem towarzyszącym zabawom młodzieży, czy wspomagają młodych ludzi w nauce.

Młodzieńcze eksperymentowanie z narkotykami sprowadza się najczęściej do doświadczeń z marihuaną, która jest najczęściej używanym przez młodzież narkotykiem.¹⁵

Młodzi ludzie – uczniowie szkół w gminie – rzadko przyznają się do doświadczeń z narkotykami. Spośród wszystkich badanych uczniów, średnio 2% uczniów przyznało, że miało kontakt z narkotykami.

Wykres 26: Najczęściej używane narkotyki (dane w procentach wyliczonych wobec uczniów deklarujących kontakt z narkotykami)

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

¹⁴ Węgrzecka-Gilun J. ABC narkotyków. Remedium 2004, 7, s. 8-9

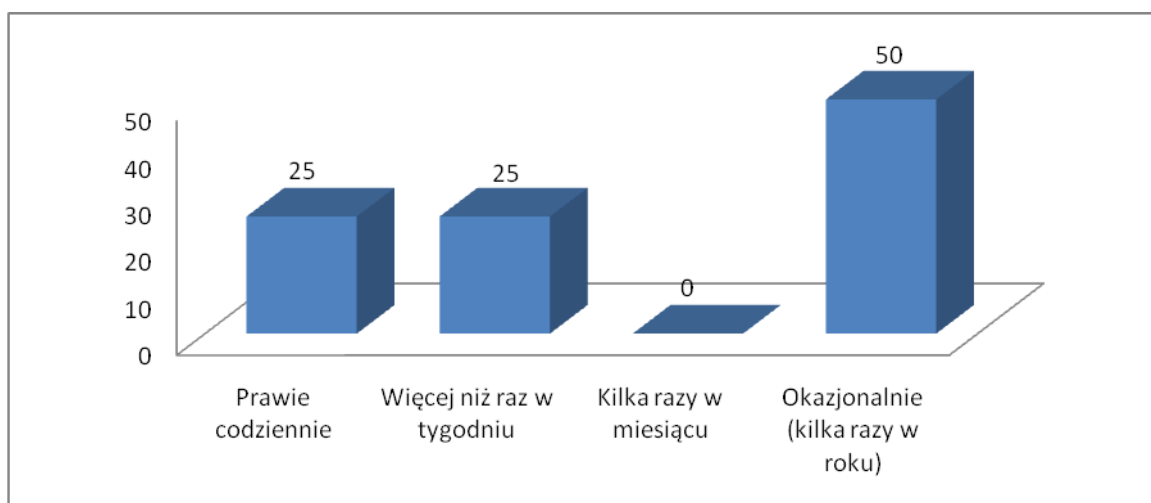
¹⁵ Kwiatkowski P. Propozycja nowego narzędzia do badania postawy młodzieży wobec eksperymentowania z narkotykami, W: Deptuła M. (red.), Diagnostyka, profilaktyka, socjoterapia w teorii i praktyce pedagogicznej. Wyd. UKW, Bydgoszcz 2005, s. 64

W przeciwieństwie do wyników badań ogólnopolskich, w których młodzież wskazuje na marihuanę, jako najpopularniejszy narkotyk, w gminie Budzów najpopularniejsze są tzw. dopalacze – do ich używania przyznaje się 40% uczniów deklarujących kontakt z narkotykami. W następnej kolejności uczniowie wymieniają marihuanę, amfetaminę i ekstazy.

Okoliczności pierwszego kontaktu z narkotykami są różnorodne. Najbardziej sprzyjającymi okolicznościami do inicjacji narkotykowej wskazywanymi przez uczniów są wakacje (60%). Rzadziej uczniowie wymieniali szkołę (20%) i dyskotekę (20%).

Pozytywnym aspektem w analizowanych badaniach jest fakt, iż połowa uczniów (50%) deklarujących używanie narkotyków wskazuje że sięgają po nie jedynie okazjonalnie.

Wykres 27: Częstotliwość sięgania po narkotyki przez uczniów (dane w procentach wyliczonych wobec uczniów deklarujących kontakt z narkotykami)

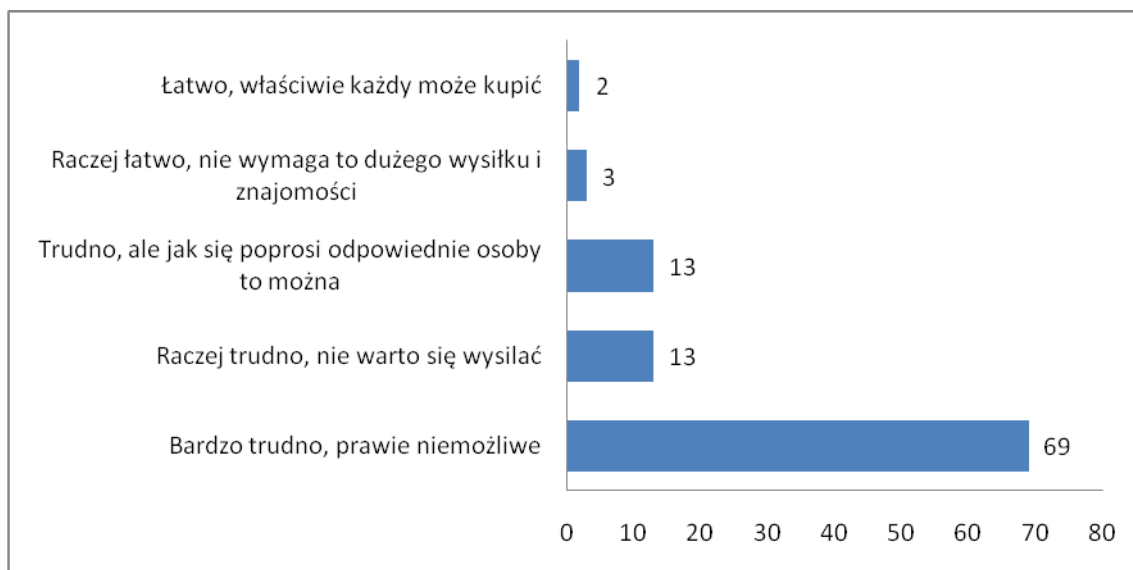

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

Uczniowie sięgają po narkotyki najczęściej w chwilach silnych emocji (50%), a także dla towarzystwa (13%), oraz z innych, nie wymienionych, powodów (37%).

Uczniowie w dużej mierze są przekonani, że rodzice nie wiedzą ich narkotykowych doświadczeniach, taką odpowiedź wskazało 50% biorących uczniów. Zdaniem pozostałych 50% uczniów, rodzice nie interweniują, choć domyślają się istnienia problemu.

Spośród wszystkich badanych uczniów – 5% wie gdzie i u kogo można kupić narkotyki, choć jak stwierdzają badani – nie jest to już tak łatwe jak w przypadku papierosów czy nawet alkoholu.

Wykres 28: Trudność zakupu narkotyków w ocenie młodzieży szkolnej (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

Dla 69% badanych uczniów zakup narkotyków leży poza zasięgiem ich możliwości i jest to według nich najtrudniejsza do zdobycia substancja psychoaktywna. 2% uważa, że narkotyki są łatwo dostępnym towarem. Najłatwiej zdaniem badanych zakupić jest papierosy, a następnie alkohol, zaś narkotyki, które nie są legalnie dostępne, są najtrudniejszym do zdobycia towarem, choć jak się okazuje dla części uczniów nie jest to niemożliwe.

Uczniowie szkół w gminie zdają się mieć świadomość, iż narkotyki nie są dobrym sposobem na rozwiązywanie ich problemów.

- Zdecydowana większość z nich (78%) stwierdza zdecydowanie, że narkotyki nie pomagają w sytuacjach kryzysowych.
- Duży odsetek uczniów nie posiada wiedzy na ten temat (18%).
- Niemniej jednak 1% młodych ludzi jest skłonna traktować narkotyki jako antidotum na swoje problemy.
- Dodatkowo 3% uzależnia to od sytuacji.

51% badanych uczniów wie ogólnie, jakie są skutki ich zażywania, 34% jest w stanie wskazać ich wpływ na poszczególne funkcje organizmu, a 15% tych konsekwencji nie zna. Większa grupa uczniów (21%) nie zna także prawnych konsekwencji posiadania narkotyków. Kary te zna 50% badanych uczniów, a 29% potrafi powiedzieć dokładnie jakie grożą za to sankcje.

Uczniowie szkół w gminie stosunkowo rzadko przyznają się do doświadczeń z narkotykami a wśród tych, którzy mieli z nimi kontakt najbardziej popularnym narkotykiem są dopalacze. Niepokojące jest to, że dla pewnej grupy uczniów, zdobycie narkotyków jest możliwe przy pewnym nakładzie wysiłków. Pomimo niskiej wagi zagrożenia problemem narkomanii w badaniu dorosłych mieszkańców gminy, sami młodzi odslaniają swoje

zainteresowanie eksperymentowaniem z substancjami psychoaktywnymi. Tym bardziej warto nasilić profilaktykę w tym zakresie kierowaną do uczniów.

Zjawisko przemocy w środowisku lokalnym

W ostatnich latach do publicznej wiadomości dociera wiele informacji na temat różnych form przemocy, zarówno domowej jak i w środowisku lokalnym – w tym przede wszystkim w szkole. Badanie zjawiska przemocy, szczególnie domowej jest trudnym przedsięwzięciem, bowiem wymaga od respondenta podzielenia się bardzo trudnymi, intymnymi osobistymi doświadczeniami. W przypadku przemocy domowej, ofiary zmuszone są do przyznania się do osobistych porażek jako żon, mężów, matek czy dzieci. Przemoc traktują jako sytuację poniżającą, wstydliwą, stąd ogromne bariery przez przyznaniem się do tego typu incydentów.¹⁶

Badania CBOS dotyczące doświadczenia zjawiska przemocy wśród Polaków pokazują, iż przemoc i różne formy agresji nie są czymś nadzwyczajnym w życiu Polaków. Spotykają się z nią coraz częściej na ulicy, w miejscach publicznych, w pracy, w szkole, środkach komunikacji miejskiej.

Ogółem co piąty Polak (19%) w 2004 roku oraz co czwarty (23%) w 2009 przyznaje, że padł ofiarą przemocy fizycznej. Blisko co dziesiątemu (9%) przydarzyło się to na ulicy (lecz nie w pobliżu domu), minimalnie mniejszej grupie (8%) - w okolicy miejsca zamieszkania. W domu z aktami przemocy spotkało się 6% ankietowanych. Co dwudziesty (5%) był ofiarą przemocy w lokalu gastronomicznym - restauracji, kawiarni, na dyskotecę. Nieliczni doświadczyli agresji w pracy bądź w szkole, w środkach komunikacji lub w innym miejscu (po 2%).

Poważnym problemem pozostaje także, wciąż obecne w życiu Polaków, zjawisko agresji osób dorosłych wobec dzieci i młodzieży. Wprawdzie przyzwolenie na stosowanie kar fizycznych, jako środka wychowawczego ma w Polsce coraz mniej zwolenników, jednak opinia publiczna jest wciąż sceptycznie nastawiona, co do wprowadzenia całkowitego zakazu stosowania kar fizycznych wobec dzieci. Za jej głosem do niedawna szło także polskie prawo, dopuszczające stosowanie kar fizycznych, jeżeli nie powodują one uszczerbku na zdrowiu dziecka.¹⁷ Pomimo, iż bicie dzieci w celach wychowawczych ma wciąż duże grono zwolenników – połowa uczestników (51,0%) ogólnopolskich badań z roku 2008 sprzeciwia się wprowadzeniu zakazu bicia dzieci, ponad trzy-czwarte (78,0%) uważa, że są takie sytuacje, kiedy trzeba dać „klapsa”, zaś dwie-piąte (41,0%) zgadza się ze stwierdzeniem, że „lanie nikomu nie zaszkodziło” – skala tego zjawiska maleje.¹⁸ W roku 1998 tylko ponad dwie-piąte (43,0%) rodziców twierdziło, że ich dzieci nie są bite, w roku 2009 jest już ich ponad dwie-trzecie (69,0%).¹⁹ Powszechnie obowiązujące (90,0%) jest także przekonanie o konieczności powstrzymywania się od nadużywania władzy rodzicielskiej. Nawet sami zwolennicy karania fizycznego przyznają się, iż kary takie są upokarzające dla dzieci.²⁰

¹⁶ M. Wszędziórny, A. Majchrowska, Alkohol, papierosy, narkotyki oraz przemoc domowa w życiu uczniów z lubelskich szkół, W: Z. Kawczyńska-Butrym (red.) Uzależnienia w doświadczeniach lubelskiej młodzieży – diagnoza zjawiska, Wyd. Liberduo, Lublin 2009, s. 59

¹⁷ Komunikat z badań CBOS: Przemoc i konflikty w domu, Warszawa, marzec 2009.

¹⁸ Komunikat z badań CBOS: Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci, Warszawa, lipiec 2008.

¹⁹ Komunikat z badań CBOS: Przemoc i konflikty w domu, Warszawa, marzec 2009.

²⁰ Komunikat z badań CBOS: Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci, Warszawa, lipiec 2008.

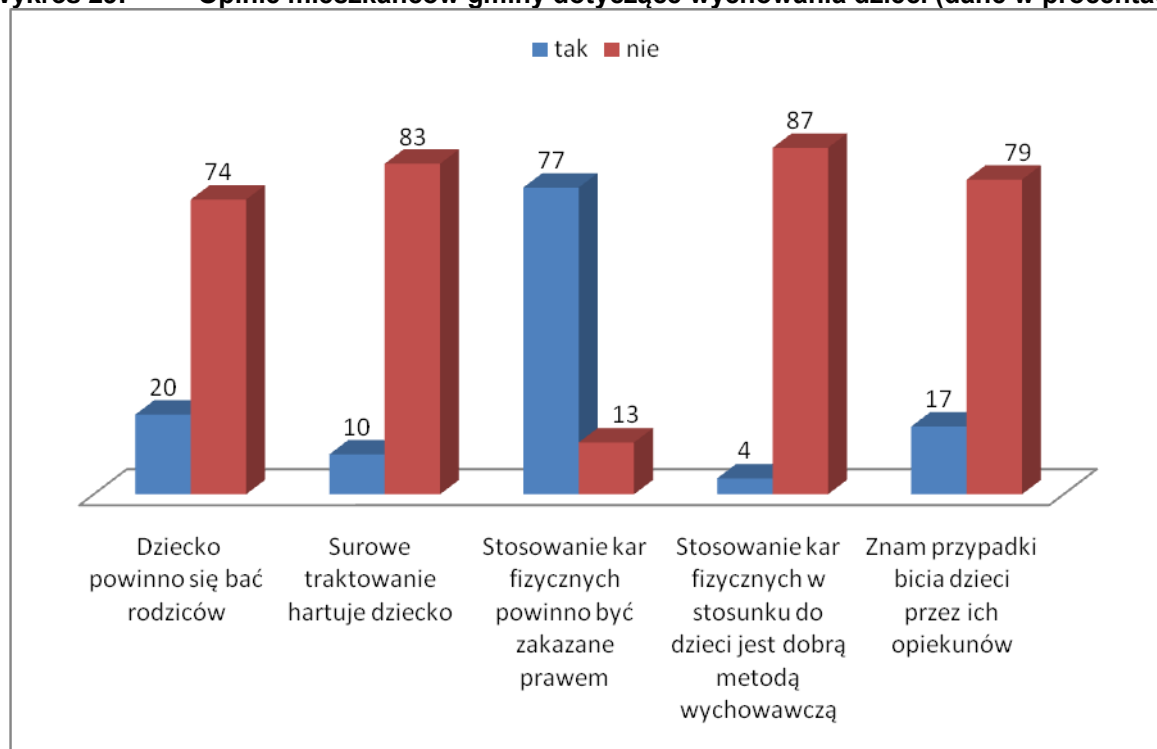
Przemoc w opiniach dorosłych mieszkańców gminy

Dorośli mieszkańcy gminy Budzów również w zdecydowanej większości są przekonani co do tego, iż kary fizyczne i surowe traktowanie dziecka nie stanowią dobrej metody wychowawczej. Warto jednak poznać szczegółowy rozkład odpowiedzi na pytania oscylujące wokół problematyki przemocy.

Wśród mieszkańców gminy można zidentyfikować grupę dorosłych, którzy są zwolennikami rygorystycznego wychowywania dzieci. Potwierdza to fakt, że **20% badanych uważa, iż dziecko powinno bać się rodziców**, bo wtedy łatwiej jest uzyskać posłuszeństwo i szacunek. Przeciwnych takiej postawie jest 74% respondentów, którzy twierdzą, że dziecku w okresie dorastania nie powinien towarzyszyć lęk przed rodzicami. Większość dorosłych (83%) jest przeciwna stwierdzeniu, że surowe traktowanie dziecka – hartuje go, dając większe szanse na sukces wychowawczy, a dziecku pomoże lepiej sobie radzić w przyszłości, ale część mieszkańców gminy (10%) konsekwentnie dowodzi, iż surowe traktowanie dziecka zwiększa sukces wychowawczy.

Mieszkańcy gminy są zwolennikami regulacji prawnych w tym zakresie. Za wprowadzeniem (już obowiązującego) ustawowego zakazu bicia dzieci opowiada się 77%, 13% jest przeciwnych tego typu prawnej regulacji. W tym przypadku mieszkańcy gminy są mniej rygorystyczni wobec dzieci niż populacja ogólnopolska, bowiem w badaniach CBOS za taką regulacją opowiedziało się 41%, przeciwko zaś – 51%.²¹

Wykres 29: Opinie mieszkańców gminy dotyczące wychowania dzieci (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

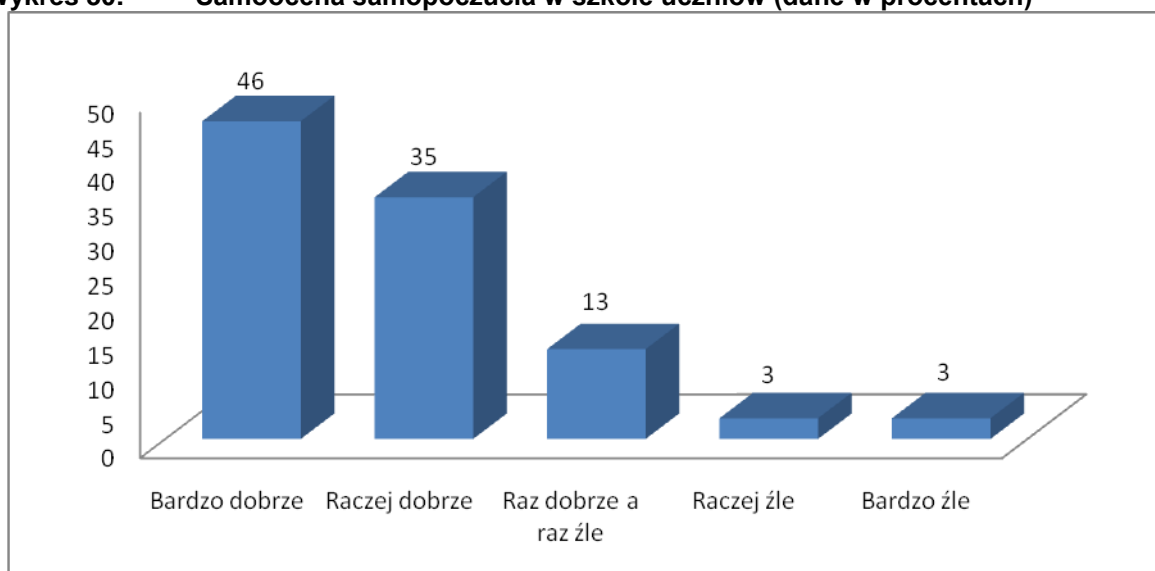
²¹ Tamże.

Niemal wszyscy badani mieszkańcy gminy (87%) nie pochwalają stosowania kar cielesnych w procesie wychowywania dzieci. Choć 4% z nich nadal uważa, że stosowanie kar fizycznych jest dobrą metodą wychowawczą. Trzeba przy tym zaznaczyć, że część badanych (17%) wskazuje, iż zna w swoim środowisku przypadki bicia dzieci przez swoich opiekunów.

Przemoc w doświadczeniach młodzieży

Analiza klimatu, w jakim funkcjonuje młodzież szkolna w swoim środowisku pokazuje, że większość dzieci czuje się w szkole dobrze. 35% uczniów dobrze ocenia swoje samopoczucie w szkole, a 46% - bardzo dobrze. Istnieje jednak grupa uczniów, którzy nie zawsze dobrze czują się w szkole, do której uczęszczają. 13% uczniów gminnych szkół przyznaje, że w szkole czuje się raz dobrze, a raz gorzej. Źle lub bardzo źle czuje się w środowisku szkolnym w sumie 6% spośród badanych uczniów gminnych szkół.

Wykres 30: Samoocena samopoczucia w szkole uczniów (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

Pomimo dobrego samopoczucia w szkole części uczniów, części zdarza się chodzić na wagary. W ostatnim miesiącu było na nich 2% uczniów. Rzadko jednak uczniowie opuszczają szkołę ze strachu (3%). Wagary, na które udawali się młodzi ludzie najczęściej były bez konkretnego powodu (15%), za namową kolegów (3%) lub za przyzwoleniem rodziców (20%).

Sami uczniowie dobrze też oceniają swoje zachowanie na lekcjach i na przerwach w szkole. W zasadzie nieliczni tylko przyznają, że jest ono złe (1%). Pozostali deklarują, że ich zachowanie w szkole jest bardzo dobre (49%) lub dobre (45%). Przeciętne noty wystawiło sobie 5% uczniów.

W stałym, comiesięcznym kontakcie z pedagogiem szkolnym znajduje się 4% uczniów, a kolejne 9% - raz w tygodniu lub częściej. Raz na kilka miesięcy kontaktuje się z pedagogiem 5%, raz w semestrze – 9%. Pozostali (73%) nigdy nie mieli kontaktu z pedagogiem w szkole do której

uczęszczają. Oznacza to, że spora część uczniów nigdy nie korzysta z pomocy profesjonalisty w rozwiązywaniu swoich problemów szkolnych i życiowych.

Jak deklarują uczniowie – ich rodzice kontaktują się ze szkołą dosyć regularnie. Na częsty, kilkukrotny w semestrze, kontakt rodziców wskazuje 36% uczniów, a bardzo częsty (raz w miesiącu) kontakt deklaruje – 23%. Kilka razy w roku, kontaktują się ze szkołą rodzice 29% uczniów. Rzadko - raz w roku, kontaktują się ze szkołą rodzice 3% badanych uczniów. 9% uczniów przyznaje, że rodzice w ogóle nie utrzymują kontaktu ze szkołą.

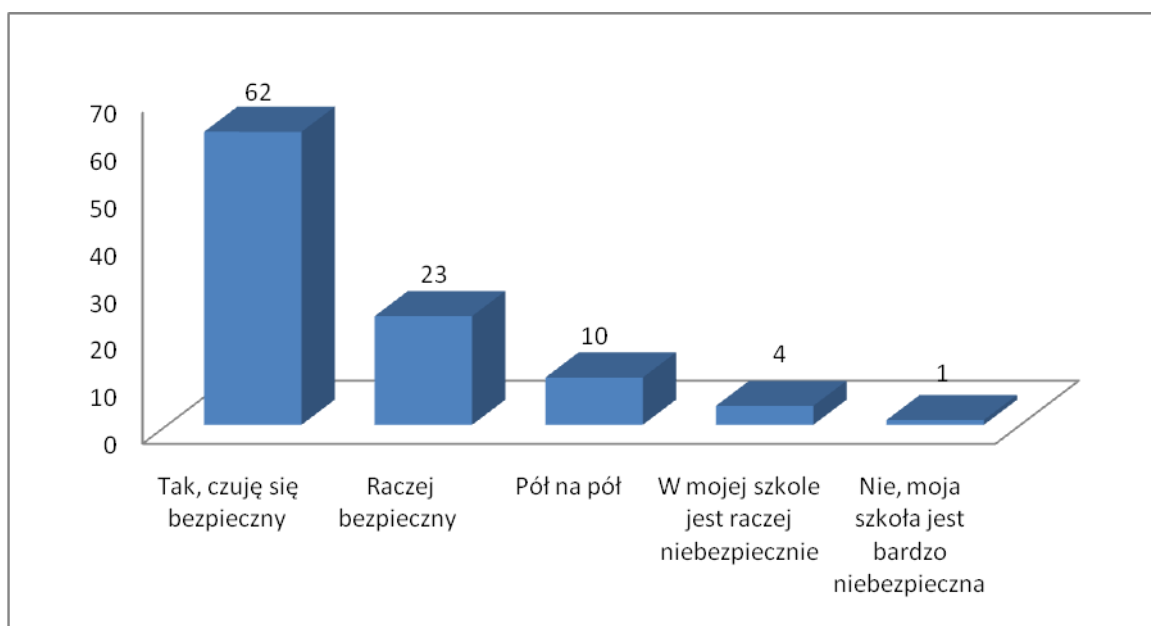
Warto wspomnieć, iż badana młodzież w zdecydowanej większości ocenia dobrze swoje relacje z rodzicami – w sumie 94% uczniów ocenia je pozytywnie (w tym 73% jako bardzo dobre). 4% stwierdza, że są one różne: raz dobre, a raz złe. Pojedynczy uczniowie ocenili swoje relacje z rodzicami jako złe (3%).

Uczniowie zamieszkują najczęściej z obojgiem rodziców (80%), część z jednym z rodziców (15%) i z dziadkami (1%). Swoją sytuację materialną oceniają w większości jako dobrą (64%), choć co trzeci uczeń (35%) przyznaje, że pieniędzy wystarcza jedynie na rzeczy niezbędne. W domu 1% badanych uczniów, pieniędzy brakuje nawet na rzeczy niezbędne.

99% uczniów czuje się w swoim domu bezpiecznie, jednak dla 1% uczniów powrót do domu jest powodem do niepokoju. Zdaniem 58% uczniów, bez względu na okoliczności, rodzice nie mają prawa uderzyć swojego dziecka. W ocenie 16% mogą to zrobić, jeśli są ku temu powody. Pozostałe 26% uczniów nie wiedziało jak odpowiedzieć na pytanie o prawo rodzica do uderzenia swojego dziecka.

Wysokie są również noty uczniów w stosunku do poziomu bezpieczeństwa w szkole. Zdecydowana większość badanych uczniów deklaruje, iż w szkole czuje się bezpiecznie.

Wykres 31: Czy czujesz się w szkole bezpieczny? (dane w procentach)

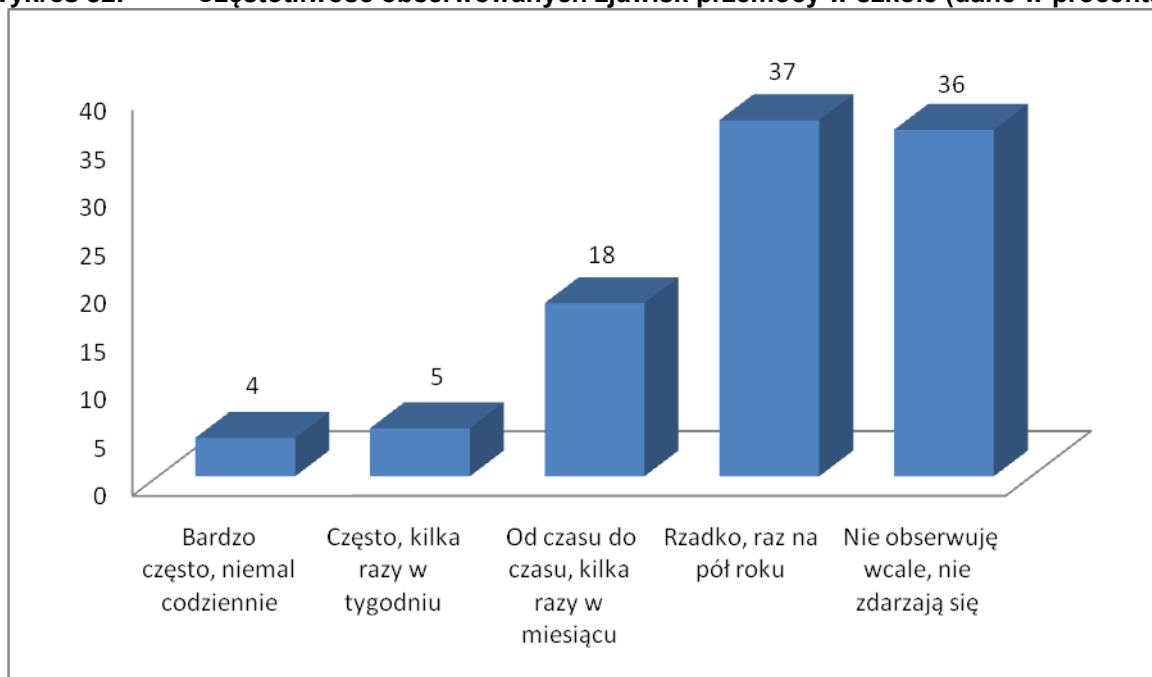

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

Jak wynika z analizy danych, 85% młodzieży szkolnej ma zapewnione w szkole poczucie bezpieczeństwa. Trzeba jednak zauważyć, że jest grupa uczniów, którzy nie zawsze czują się bezpiecznie w środowisku szkolnym (10% pół na pół ocenia swoje poczucie bezpieczeństwa), choć tacy, którzy oceniają ją jako niebezpieczne środowisko są raczej nieliczni (w sumie 5%).

Pomimo, że uczniowie wysoko oceniają swoje poczucie bezpieczeństwa w szkole, to jednak zdarza im się obserwować w szkole zjawiska przemocy rówieśniczej. W badanych gminnych szkołach takie sytuacje zdarzają się, choć raczej rzadko.

Wykres 32: Częstotliwość obserwowanych zjawisk przemocy w szkole (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

18 % młodych ludzi przyznaje, iż jest świadkiem przemocy wobec innych uczniów kilka razy w miesiącu. 37% twierdzi, że ma to miejsce nieco rzadziej - raz na pół roku. Nigdy nie miało z nimi do czynienia i nie było świadkiem przemocy w szkole – 36% badanych uczniów. Ale trzeba jednak zwrócić uwagę na fakt, że 5% przyznaje, że jest świadkiem przemocy w szkole kilka razy w tygodniu a 4% - prawie codziennie.

Osobiście doświadczyło przemocy 8% uczniów, a 11% przyznaje, że są w szkole osoby, których się boi. Z przejawami przemocy poza szkołą spotkało się 22% badanych uczniów. 8% uczniów przyznaje, że czynnie uczestniczyło w akcie przemocy.

Interesująca wydaje się odpowiedź na pytanie, kogo przede wszystkim uczniowie powiadomią jeśli będą świadkiem lub ofiarą przemocy. Otóż okazuje się, iż najczęściej młodzi ludzie wymieniają osoby będące pracownikami szkoły, czyli znajdujące się najbliżej ewentualnego zdarzenia:

wychowawcę, dyrektora szkoły, pedagoga lub psychologa (74%), w dalszej kolejności rodziców (19%) i kolegów (5%).

Wyniki badań wskazują na to, że w sytuacji zagrożenia przemocą część uczniów szukałoby wsparcia wśród swoich rówieśników, tym bardziej zatem warto wspierać ich umiejętności rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie z przemocą doświadczaną i rozwijać wrażliwość na przemoc obserwowaną.

W badanej gminie bardzo ważne będzie także rozpowszechnianie wśród młodzieży informacji na temat instytucji wspierających osoby z problemem alkoholowym, narkotykowym lub przemocą w rodzinie, ponieważ 42% uczniów przyznaje, że nie wiedziałoby gdzie takiej pomocy szukać. 39% uczniów, pomimo nieznamości nazw instytucji, wiedziałoby gdzie takiego wsparcia szukać, a 19% zna nawet dokładnie lokalizację takich miejsc.

Młodzież a inne zagrożenia

Komputer i Internet w życiu młodzieży

Współczesny postęp cywilizacyjny powoduje, iż tzw. „nowe media”, zaczynają być w powszechnym użyciu. Coraz częściej uczestnictwo w różnych systemach społecznych (np. edukacyjnych) wymaga od ludzi, również młodych korzystania z nowych technologii informatycznych.

Badania, przeprowadzone w Europie, pokazują, że 81% młodych ludzi używa Internetu w domu, z czego 38% korzysta z Internetu każdego dnia. Najczęściej komunikują się z przyjaciółmi (przez komunikatory), odwiedzają strony internetowe, słuchają muzyki, grają w gry i ściągają potrzebne materiały. Badania pokazują, że bardzo popularne jest również używanie wyszukiwarek internetowych²².

W Polsce natomiast z Internetu korzysta 96% uczniów. Tylko niecałe 3% nigdy się nim nie posługiwało. Większość ankietowanych korzysta z Internetu dłużej niż rok (26% – od roku do trzech, 21% – od 4 lat i więcej, natomiast 25% nie pamięta jak długo), a tylko 15% ma dostęp do Internetu krócej niż rok. Nie wszyscy jednak posiadają Internet w domu. Ciągłe więcej niż ¼ polskich uczniów (27%) nie ma dostępu do Internetu w domu²³.

W badaniach CBOS z 2004 roku, na korzystanie z Internetu przez dzieci w wieku szkolnym wskazywało 58% pytanym Polaków, z czego co trzeci (33%) wskazywał na codzienne korzystanie²⁴. W 2010 roku – już 96% uczniów deklaruje korzystanie z Internetu. To może wskazywać, jak ważnym medium stał się Internet w życiu współczesnego, również młodego człowieka. Młodzi ludzie

²² J. Wenglorz, Wykorzystanie nowych mediów przez młodzież w Polsce, Wyd. Nowa Era, Warszawa 2006, s. 13

²³ Tamże, s. 22

²⁴ CBOS, Młodzież i Internet: korzystanie i zagrożenia, Warszawa 2004.

wykorzystują Internet zarówno do nauki jak i do zabawy (twierdzi tak 52% młodych ludzi). Są jednak i tacy, którzy używają go głównie do nauki (28%) jak i wyłącznie dla rozrywki (16%)²⁵.

Młodzi ludzie z gminy Budzów w zdecydowanej większości posiadają i wykorzystują komputer w codziennym życiu. Spośród badanych uczniów, 84% posiada swój własny komputer.

Jak wynika z deklaracji uczniów, najczęściej wykorzystują swój komputer dla rozrywki dostępnej w Internecie. Największa grupa uczniów korzystając z komputera najwięcej czasu poświęca na korzystanie z portali społecznościowych. Spore grono wykorzystuje swój komputer przede wszystkim do grania. Część badanych uczniów miejskich szkół przyznaje, że swój komputer wykorzystuje w celach nierozrywkowych, tj. pracując lub ucząc się z jego wykorzystaniem lub na uczestnictwo w różnego rodzaju forach oraz przeglądanie stron internetowych.

Młodzież a hazard

Od pewnego czasu w Polsce trwają gorące dyskusje związane z hazardem i jego regulacją prawną. W życie weszła nowa ustawa przewidująca stopniową likwidację hazardu poza kasynami na automatach o niskich wygranych, tzw. jednorękich bandytach, zakaz videoloterii, znaczny wzrost podatków od hazardu i ograniczenia w reklamowaniu hazardu i firm hazardowych. Wśród gier „na pieniądze” w Polsce zdecydowanie najbardziej popularne, a zarazem społecznie akceptowane (bo najłatwiej się do nich przyznać), są gry Totalizatora Sportowego. Z badań CBOS wynika, że częściej niż co drugi Polak (56%) deklaruje, że w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy co najmniej raz zagrał w którąś z gier lub loterię firmowaną przez tę instytucję. Co dwudziestego Polaka (5%) można określić jako namiętnego gracza (najpewniej w Lotto – najpopularniejszą grę Totalizatora), ponieważ – według własnych deklaracji – grał w którąś z gier przynajmniej kilkadziesiąt razy, czyli – więcej niż kilka razy w miesiącu. Ponad jedna czwarta Polaków (28%) to tzw. gracze kumulacyjni, którzy grają niesystematycznie, jedynie w przypadku większej kumulacji. Inne formy hazardu są w Polsce znacznie mniej popularne: płatne sms-y - 16%, gry lub loterie organizowane przez Państwowy Monopol Loteryjny lub inne firmy – 6%, gra na automatach do gry o małej wygranej (do 45 złotych) – 5%, zakłady bukmacherskie – 3%, prywatne gry, np. w pokera na pieniądze – 2%, gra w salonie gier, np. w bingo, w kasynie (np. ruletka), gra na pieniądze w Internecie (po 1%).

Polak „hazardzista” to przede wszystkim to młody mężczyzna (8% wobec 3% kobiet), w wieku od 18 do 24 lat (w tej grupie aż 17% twierdzi, że w ostatnim roku grało w tego rodzaju gry), najczęściej uczący się lub pozostający bez pracy (po 13% wśród uczniów i studentów oraz osób bezrobotnych). Z jednorękami bandytami częściej niż inni „zadają się” także pracownicy usług (11%), średni personel i technicy oraz osoby prowadzące działalność na własny rachunek (po 10%). O rozpowszechnieniu tego rodzaju automatów na terenie całego kraju świadczy fakt, że w zasadzie równie często grają na nich mieszkańcy miast różnej wielkości²⁶.

²⁵ J. Wenglorz, Wykorzystanie nowych mediów przez młodzież w Polsce, op.cit., s. 22

²⁶ Komunikat CBOS, Polacy o hazardzie, Warszawa 2009

Młodych ludzi z gminy Budzów zapytano, czy identyfikują w swoim środowisku lokalnym takie punkty/miejsca, gdzie można „uprawiać” gry hazardowe. Jak wynika z ich deklaracji, 9% uczniów ma świadomość, że są one w okolicy. Może to wskazywać na to, że młodzi ludzie są zainteresowani takimi obiektami i zwracają uwagę na obecność tego typu miejsc jak punkty bukmacherskie czy punkty z grami hazardowymi w swoim otoczeniu. Spójne z tymi wypowiedziami uczniów są ich stwierdzenia dotyczące znajomości rówieśników korzystających z tych obiektów. 5% deklaruje, że zna przynajmniej kilka osób niepełnoletnich, które korzystają z tego typu punktów.

Wypowiedzi uczniów wymagają pogłębionej analizy w tym zakresie, zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, iż jak pokazują badania CBOS, hazard stanowi całkiem realne zagrożenie dla młodzieży. Okazuje się bowiem, iż młodzi ludzie – podobnie jak dorośli wydają немало pieniędzy na różne formy hazardu. Najpopularniejsze jest – tak jak w populacji dorosłych - lotto i konkursy sms-owe - prawie jedna trzecia młodzieży w ciągu ostatnich 12 miesięcy grała w którąś z tych gier. Na kolejnym miejscu są automaty - grał na nich co czwarty młody człowiek. Częściej grają chłopcy niż dziewczęta, jedynym wyjątkiem są gry i loterie sms-owe. Najczęściej grają dzieci pozbawione kontroli rodzicielskiej, których rodzice ostatni rok spędzili w pracy za granicą (oboje rodzice lub ojciec, obecność matki nie ma tu takiego znaczenia). Dobrzy uczniowie najczęściej grają w domu np. przez Internet, słabsi natomiast częściej przy automatach. Średnie wydatki roczne młodzieży na gry hazardowe to o. 150 zł., przy czym 37 proc. grającej młodzieży zdarzyło się w ciągu ostatniego roku wydać na grę więcej pieniędzy niż zaplanowało, co może być symptomem uzależnienia.²⁷

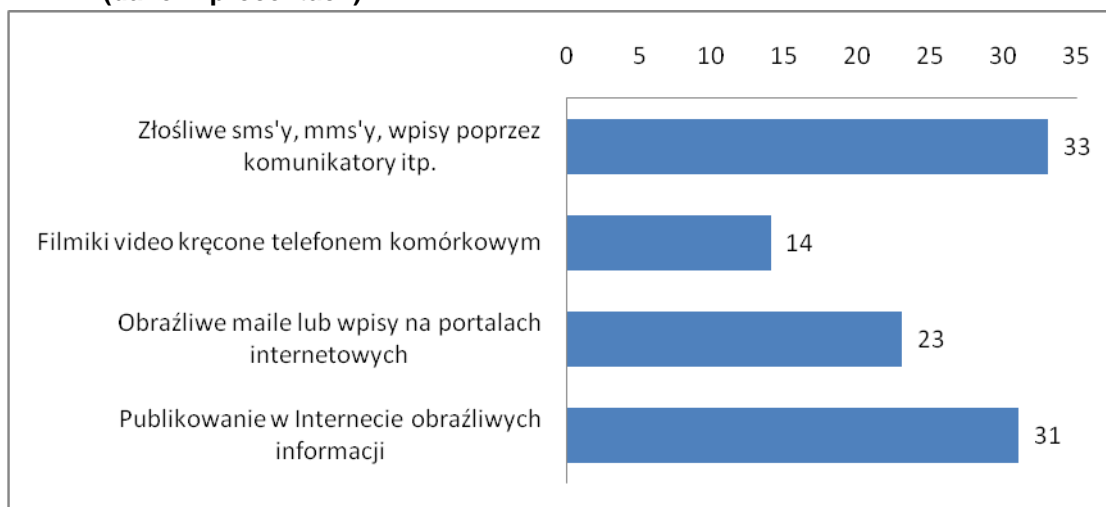
Młodzież a cyberprzemoc

Poza tradycyjną przemocą rówieśniczą, można zaobserwować ciągły wzrost tzw. cyberprzemocy, zjawiska odnoszącego się do krzywdzenia innych za pośrednictwem urządzeń elektronicznych. Przeprowadzone badania wskazują na to, że jest to nasilający się problem również w gminie Budzów. Prawie wszyscy uczniowie gminy posiadają swój komputer, tak szeroka dostępność nowych technologii zwiększa ryzyko kontaktu również z cyberprzemocą.

---

²⁷ CBOS, Młodzież 2010, Warszawa 2011, zob. też M. Piątkowska, Młodzież pali, pije i gra, Gazeta Wyborcza, http://wyborcza.pl/1,76842,9377350,Mlodziez_pali_pije_i_gra.html

Wykres 33: Czy znasz przypadki stosowania którejs z podanych niżej form przemocy? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe MCP - Kraków

Najczęściej doświadczaną przez uczniów formą cyberprzemocy są złośliwe wiadomości wysyłane za pośrednictwem telefonu komórkowego lub Internetu. Przypadki takich nadużyć zna 33% uczniów. 31% uczniów spotkało się z opublikowanymi w Internecie obraźliwymi informacjami, nieco rzadziej (23%) spotykane są również obraźliwe maile lub wpisy na portalach internetowych. Jedną z najboleśniejszych form cyberprzemocy jest nagrywanie telefonem komórkowym filmów wideo bez zgody osoby filmowanej. Z taką sytuacją spotkało się 14% uczniów. **Spośród uczniów gminy 10% był nie tylko świadkiem ale i ofiarą cyberprzemocy.**

Warto mieć przy tym na uwadze to, że zjawiska charakterystyczne dla cyberprzemocy nierzadko mają miejsce na portalach społecznościowych, bardzo obecnie wśród uczniów popularnych. Mimo tego, że większość tego typu portali posiada opcje umożliwiające ochronę danych osobowych i prywatnych informacji, często nie są one uczniom znane.

Profilaktyka współczesnych zagrożeń dotyczących korzystania z mediów powinna obejmować zarówno zagadnienia związane z kontrolą czasu spędzanego przy komputerze, jak i radzenia sobie z często zaskakującymi a czasem raniącymi lub niebezpiecznymi, zachowaniami znanych i nieznanymi osobami spotkanymi w sieci. Są to zagadnienia wymagające od osób realizujących profilaktykę szerokich horyzontów i otwarcia na nieustannie zmieniające się nowe technologie.

W pracy profilaktycznej warto poruszyć także zagadnienia związane z ryzykownym hazardem. Tak duża popularność gier hazardowych wśród młodzieży to niepokojący wynik, zwłaszcza gdy weźmiemy pod uwagę rozwijającą się dopiero u nich umiejętność krytycznego myślenia i dużą podatność młodych na pokusy związane z hazardem.

Podsumowanie

Diagnoza i profilaktyka zagrożeń społecznych

Analiza lokalnych zagrożeń w gminie Budzów pozwala stwierdzić, iż najbardziej palącymi problemami w gminie - według jej mieszkańców – są bezrobocie, alkoholizm i zanieczyszczenie środowiska, które pociągają za sobą szereg innych problemów społecznych.

Analiza wyników badań ankietowych przeprowadzonych wśród badanych dorosłych mieszkańców gminy dotyczących spożywania alkoholu wskazuje, że alkohol jest obecny w ich życiu i to dość często. Werbalizowana przez mieszkańców percepcja problemów alkoholowych pozwala stwierdzić, że jest to spory problem środowiska lokalnego, traktowany przez większość mieszkańców jako poważny. Badani dostrzegają nie zawsze właściwe wzorce zachowań związanych z alkoholem środowisku lokalnym, a część z nich czuje się zagrożona w swoim bezpieczeństwie ze strony osób pijących alkohol.

Trudno jednoznacznie ocenić deklaracje dorosłych mieszkańców gminy dotyczące kontaktu z narkotykami. Na skali znaczących problemów w gminie narkomania zajmowała stosunkowo niską pozycję. Część, spośród badanych dorosłych mieszkańców gminy, zna osoby używające narkotyki oraz ma źródła dostępu do narkotyków. Budująca jest powszechność wiedzy wśród dorosłych o szkodliwym, narkotycznym działaniu tzw. dopalaczy.

Aspektem wymagającym zainteresowania jest fakt potencjalnych „nieszczelnych granic” sprzedaży alkoholu nieletnim. Młodzi ludzie, uczniowie szkół w gminie przyznają, iż kupienie alkoholu czy papierosów nie stanowi dla nich dużego problemu. Tymczasem, w myśl ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, sprzedaż alkoholu w wypadkach kiedy jest to zabronione, a więc między innymi osobom nieletnim, może skutkować dla sprzedawcy i osoby nadzorującej jego pracę karą grzywny, cofnięciem dla przedsiębiorcy zezwolenia na sprzedaż alkoholu, przypadkiem posiadanego alkoholu a także zakazem prowadzenia działalności gospodarczej polegającej na sprzedaży lub podawaniu napojów alkoholowych (art. 43 ustawy).

W obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w gminie należy zwrócić uwagę na środowisko szkolne. Niemalże odsetek badanej młodzieży szkolnej deklaruje osobiste spożywanie alkoholu i palenie papierosów, a ich deklaracje dotyczące znajomości palących i pijących rówieśników również zdają się wskazywać, iż nie są to zjawiska marginalne w środowisku szkolnym gminy. Niezbędna więc wydaje się kontynuacja działań profilaktycznych ukierunkowanych na dzieci i młodzież gminnych szkół.

Również problem przemocy rówieśniczej w szkole wymaga dalszej realizacji działań profilaktycznych. Wprawdzie uczniowie wysoko oceniają swoje bezpieczeństwo w szkole, ale z aktami

przemocy rówieśniczej spotykają się dosyć często. Ważne, by rozwijać u uczniów inne, niż z użyciem przemocy, sposoby radzenia sobie w sytuacjach konfliktu.

Należy więc realizować projekty skupiające się na profilaktyce problemów alkoholowych i przemocy, ukierunkowane na dzieci i młodzież w gminie, cenne jest także szerokie włączanie w ich realizację rodziców uczniów. Koniecznością jest kształtowanie kompetencji młodych ludzi w zakresie właściwych postaw wobec alkoholu, papierosów i narkotyków, a także kompetencji psychologicznych i osobowościowych, bowiem w badanej gminie młodzi ludzie próbują tych substancji zarówno z własnej inicjatywy, jak i ulegają presji znajomych. Niezbędnym działaniem jest egzekwowanie przestrzegania przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, oraz wszystkich przepisów normujących właściwe postawy i pożądane zachowania społeczne.

Konsekwentna realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych może przyczynić się do poprawy parametrów zachowań wobec alkoholu, papierosów i narkotyków zarówno dorosłych jak i nieletnich mieszkańców gminy.

Strategiczne kierunki realizacji programu gminnego w przyszłych latach

Na podstawie dokonanej diagnozy stwierdzić można, iż w gminie niezbędne będzie podjęcie następujących działań:

- 1) Realizacja działań w zakresie profilaktyki szkolnej w oparciu o programy wykorzystujące aktywność własną uczniów i programy profilaktyczne.
  - Realizacja programów dotyczących zagadnień podnoszących świadomość w zakresie zdrowotnych, psychologicznych i społecznych konsekwencji nadużywania alkoholu. Wysoki poziom wiedzy jest bowiem niezbędny do podejmowania odpowiedzialnych decyzji dotyczących picia i palenia – a jak deklarują uczniowie w gminie – inicjacja nikotynowa i alkoholowa często następuje z inicjatywy samych młodych ludzi.
  - Realizacja programów profilaktycznych kształtujących kompetencje osobowościowe młodych ludzi oraz ich zdolności interpersonalne niezbędne dla satysfakcjonującego funkcjonowania wśród rówieśników bez pomocy alkoholu, papierosów i narkotyków.
  - Realizacja projektów profilaktycznych dotyczących zagadnienia przemocy rówieśniczej a także nowych form przemocy za pośrednictwem urządzeń elektronicznych. Zwrócenie szczególnej uwagi na kwestie związane z ochroną przed doświadczaną cyberprzemocą.
  - Zwrócenie uwagi na problemach profilaktyki alkoholowej i nikotynowej, bowiem to one stanowią największy problem wśród młodzieży szkolnej gminy.
  - Ułatwianie dostępności programów edukacyjnych dla osób dorosłych dotyczących problemów związanych z używaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, przeciwdziałających przemocy, promujących zdrowy tryb życia m.in. poprzez preferowanie programów profilaktycznych w szkołach obejmujących oprócz młodzieży także rodziców/prawnych opiekunów. Jak bowiem wynika z badań – zachowania ryzykowne

młodzi ludzie podejmują najczęściej poza terenem szkoły i możliwością jej wpływu – stąd ogromna rola rodziców, ich wiedzy oraz umiejętności współpracy z dzieckiem w zakresie kształtowania właściwych zachowań.

- Realizacja profilaktycznych działań alternatywnych, wskazujących na możliwość atrakcyjnego spędzania wolnego czasu oraz promowania prozdrowotnego stylu życia.
- 2) Wspieranie tworzenia grup samopomocowych.
  - 3) Kontrola sprzedaży alkoholu oraz papierosów na terenie gminy.
  - 4) Realizacja szkoleń dla sprzedawców.
  - 5) Wykorzystanie lokalnych zasobów dla tworzenia koalicji na rzecz ograniczania problemów alkoholowych w gminie.
  - 6) Wspieranie tworzenia Punktu Konsultacyjno - Informacyjnego.
  - 7) Aktywne działania w obszarze procedury Niebieskiej Karty oraz koordynacja lokalnych instytucji w tym zakresie.

Bibliografia:

Spis publikacji:

1. Adamek M., Substancje psychoaktywne. Świadomość zagrożeń. Wyd. Akademii Medycznej, Poznań 2000.
2. Augustynek A., Uzależnienie od Internetu wśród studentów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, w: L.H. Haber (red) Społeczeństwo informacyjne – wizja czy rzeczywistość, Uczelniane Wydawnictwa Naukowo-Dydaktyczne, Kraków 2004, s.476.
3. Gniazdowski, Zachowania a zdrowie. Podstawowe zależności. [w:] Zachowania zdrowotne. Zagadnienia teoretyczne, próba charakterystyki zachowań zdrowotnych społeczeństwa polskiego. Gniazdowski A. (red.) IMP, Łódź 1990.
4. Komunikat z badań CBOS, Młodzież 2010, Warszawa 2011.
5. Komunikat z badań CBOS, Młodzież i Internet: korzystanie i zagrożenia, Warszawa 2004.
6. Komunikat CBOS, Polacy o hazardzie, Warszawa 2009.
7. Komunikat z badań CBOS, Postawy wobec palenia papierosów, Warszawa 2008.
8. Komunikat z badań CBOS, Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych, Warszawa 2007.
9. Komunikat z badań CBOS: Przemoc i konflikty w domu, Warszawa , marzec 2009.
10. Komunikat z badań CBOS: Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci, Warszawa, lipiec 2008.
11. Kowalewski, Kultura zdrowotna studentów. Diagnoza i perspektywy, Wyd. Naukowe AP, Kraków 2006.
12. Kwiatkowski P. Propozycja nowego narzędzia do badania postawy młodzieży wobec eksperymentowania z narkotykami, W: Deptuła M. (red.) Diagnostyka, profilaktyka, socjoterapia w teorii i praktyce pedagogicznej. Wyd. UKW, Bydgoszcz 2005.
13. Majchrowska, R. Bogusz, Addictions among students – demand for prevention, W: Jackowska I., Iskra M., Borzęcki A., Sztanke K. (red) Higieniczno-środowiskowe uwarunkowania zdrowia, Katedra i Zakład Higieny UM, Lublin 2008.
14. Majchrowska, R. Bogusz, Stosowanie substancji psychoaktywnych przez studentów farmacji, W: Domżał-Drzewicka R., Ścibior A., Kaźmierak H. (red) Uzależnienia a rodzina. Wybrane zagadnienia, Wyd. Makmed, Lublin 2008.
15. Moskalewicz J, Świątkiewicz G. Nadużywanie substancji psychoaktywnych na tle innych problemów społecznych w Polsce, W: Piątkowski W., Brodniak W. (red). Zdrowie i choroba. Perspektywa socjologiczna. Wyd. WSSG, Tyczyn 2005, s. 204
16. Piątkowska M., Młodzież pali, pije i gra, Gazeta Wyborcza, http://wyborcza.pl/1,76842,9377350,Mlodziez_pali__pije_i_gra.html
17. Stan zdrowia ludności w 2004, GUS, Warszawa 2006.
18. Wenglorz J., Wykorzystanie nowych mediów przez młodzież w Polsce, Wyd. Nowa Era, Warszawa 2006, s. 13
19. Węgrzecka-Giluf J. ABC narkotyków. Remedium 2004, 7, s. 8-9

20. Wszędźrówny M., Majchrowska A., Alkohol, papierosy, narkotyki oraz przemoc domowa w życiu uczniów z lubelskich szkół, W: Z. Kawczyńska-Butrym (red.) Uzależnienia w doświadczeniach lubelskiej młodzieży – diagnoza zjawiska, Wyd. Liberduo, Lublin 2009, s. 59

Źródła internetowe:

21. www.bazy.ngo.pl
22. www.parpa.pl
23. www.stat.gov.pl